

پژوهشکده‌ی آمار

رئاست جمهوری
معاونت برنامه‌ریزی و نظارت‌های راهبردی

رئاست جمهوری
معاونت توسعه مدیریت و سرمایه‌انسانی

جمهوری اسلامی ایران

وزارت کشور

مرکز آمار ایران

حمایتی کاربرد آمار در مدیریت و حکمرانی

۲۱ و ۲۲ آذرماه ۱۳۹۱
دانشگاه تربیت مدرس

محورهای همایش:

مدیریت مبتنی بر شواهد و آمار

آمار و برنامه‌ریزی کلان

آمار و مدیریت سازمانی

آمار و مدیریت کیفیت

مصطفی بن‌زین

تورم

نیروی کلان

دبیرخانه‌ی همایش:

یوسف آباد، خیابان ۲۵ شرقی، پلاک ۵، پژوهشکده‌ی آمار

وبگاه همایش: <http://csmg.srtc.ac.ir>

تلفن: ۴-۸۸۷۲۵۱۵۳

دورنگار: ۸۸۷۲۵۱۰۱

پژوهش‌کده‌ی آمار

مرکز آمار ایران

همایش کاربرد آمار در مدیریت و حکمرانی

چکیده مقالات

۲۱ و ۲۲ آذر ۱۳۹۱

دانشگاه تربیت مدرس، سالن جابر ابن حیان

رئیس همایش:

دکتر عادل آذر

رئیس مرکز آمار ایران

دبیر همایش و رئیس کمیته‌ی اجرایی:

علیرضا زاهدیان

رئیس پژوهشکده‌ی آمار

دبیر کمیته‌ی اجرایی:

مهدی نقی‌خانی

پژوهشکده‌ی آمار

با همکاری:

- مرکز آمار ایران
- پژوهشکده‌ی آمار
- صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA)
- معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری
- معاونت توسعه‌ی مدیریت و سرمایه‌ی انسانی ریاست جمهوری
- وزارت کشور
- شهرداری تهران
- دانشگاه تربیت مدرس
- دانشگاه تهران
- دانشگاه امام صادق (ع)
- انجمن علوم مدیریت ایران
- انجمن علمی مدیریت دولتی ایران
- انجمن سیستم‌های فازی ایران

اعضای کمیته‌ی علمی (به ترتیب حروف الفبا)

آقای دکتر عادل آذر (رئیس مرکز آمار ایران)

آقای دکتر امید باقری (معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری)

آقای دکتر میرمحسن پدram (انجمن علمی سیستم‌های فازی)

آقای دکتر علیرضا حسن‌زاده (دانشگاه تربیت مدرس)

آقای محمدعلی عفتی داریانی (شهرداری تهران)

خانم دکتر زهرا رضایی قهرودی (پژوهشکده‌ی آمار)

آقای علیرضا زاهدیان (رئیس پژوهشکده‌ی آمار)

آقای دکتر علی صادقی (شهرداری تهران)

آقای دکتر سید محمود طاهری (سیستم‌های فازی)

آقای دکتر ابوالحسن فقیهی (رئیس انجمن علوم مدیریت ایران)

آقای ذبیح‌اله قائمی (مرکز آمار ایران)

آقای دکتر محمدعلی قائمی (وزارت کشور)

آقای دکتر محمدصادق عوضعلی‌پور (مرکز آمار ایران)

آقای کامبیز کبیری (صندوق جمعیت سازمان ملل متحد در ایران)

آقای دکتر کاوه کیانی (پژوهشکده‌ی آمار)

آقای دکتر منصور مؤمنی (دانشگاه تهران)

آقای دکتر میثم لطیفی (دانشگاه امام صادق (ع))

اعضای کمیته‌ی اجرایی (به ترتیب حروف الفبا)

عطیه فقیه خوشابی	قدیر اسدی
عیسی قاسمی	منصور اکبری
محمد مبارکی	امیر الفت
الهه محمودخانی	حمید بوکانی
رضا مهرآرا	آرش پاکزاد
ساناز مهندسی	حسینعلی پر حکم
مهرنوش میرمحمد	مرتضی رستمی
نجمه ناظریان	مهرداد تقی‌زاده
حسن نصیرپور	مهديه رحمانی
مهدي نقی‌خانی	پریسا سرکاراتی
علیرضا وطن‌دوست	محبوبه شهبازی
حبیب یعقوبی سرچشمه	مرجان صادقی

فهرست عناوین مقاله‌ها (به ترتیب حروف الفبا)

عنوان

صفحه

مقاله‌هایی که برای سخنرانی برگزیده شده‌اند:

۱. ابعاد و شاخص‌های ارزیابی کیفیت داده‌های ثبتی
۲. ارزیابی شاخص‌های پایه‌ای برنامه‌ریزی مبتنی بر شواهد
۳. ارزیابی کیفیت درآمارهای رسمی
۴. آمار و آمایش سرزمین
۶. آمار و توسعه‌ی پایدار: مطالعه‌ی شاخص عملکرد زیست‌محیطی (EPI) ایران در جهان
۷. بررسی میزان استناد به آمار رسمی در مجلات علمی- پژوهشی منتخب مدیریت
۸. پارادایم مدیریت آمار در حکمرانی جهان مدرن
- مدل سه بعدی هوشمندی سازمانی: راهی برای شناخت بهتر تأثیرات اطلاعات آماری بر تصمیم‌گیری‌های هوشمندانه
۱۰. هوشمندانه
۱۱. مدیریت کیفیت و کارآمدی آمارهای ثبتی جمعیتی در نظام برنامه‌ریزی کشور
۱۳. مدیریت و برنامه‌ریزی بر مبنای شواهد و مدارک- مفاهیم و روش‌ها
۱۴. نقش آمار در مدیریت مبتنی بر شواهد
۱۵. نقش حیاتی آمار در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری سلامت
۱۷. واکاوی خط‌مشی‌گذاری در پرتو شواهد: آیا آمار شاهد مناسبی برای ارتقا صحت و دقت خط‌مشی ملی است؟

مقاله‌هایی که برای ارایه به شکل پوستر برگزیده شده‌اند:

۱۸. ارزیابی و بهبود کیفیت یک طرح آمارگیری
۱۹. آمار در خدمت مدیریت کیفیت آموزش منابع انسانی
۲۰. آمار و آمایش سرزمین با رویکرد برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۲۲. آمار و آمایش آموزش عالی
۲۴. آمار و توسعه‌ی پایدار مطالعه و ارزیابی رقابت‌پذیری (GCI) ایران در جهان

- ۲۵ آینده‌نگری نقش آمار در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری
- ۲۶ بررسی رابطه بین نگرش کاربران فناوری اطلاعات با پذیرش استفاده از آن در شهرداری نجف آباد
- ۲۷ بررسی شیوه‌های اطلاع‌رسانی آماری و سنجش رضایت کاربران آماری مرکز آمار ایران
- ۲۸ بررسی نقش آمار در توسعه‌ی پایدار و چالش‌های فرارو
- ۲۹ بررسی نقش داده‌های آماری و شاخص‌سازی مفاهیم در استقرار و تداوم توسعه‌ی پایدار
- ۳۰ تحلیل نقش و جایگاه تولید آمارهای جمعیتی در تحقیق، توسعه با تأکید بر آمارهای ثبتی
- ۳۱ تحلیل (SWOT) «نظام آماری کشور»
- ۳۲ جایگاه آمار در مطالعات و مدیریت توسعه‌ی روستایی
- ۳۳ چشم‌انداز جمعیت ایران تا افق سال ۱۴۳۰ هجری شمسی
- ۳۴ حساب‌های زیست محیطی و توسعه‌ی پایدار
- ۳۵ روش‌های آماری در مدیریت ریسک پروژه‌های مدیریتی در سازمان‌های خدماتی بزرگ
- روش‌های آماری در تعیین حوزه‌های بهبود فرایندهای کسب و کار و شناسایی عوامل کلیدی موفقیت در سازمان‌های بزرگ مطالعه‌ی موردی: شرکت برق منطقه‌ای تهران
- ۳۷ «کیفیت» پیامد بکارگیری استانداردهای آماری
- ۳۹ کاربرد روش‌های آمار در مدیریت شاخص توسعه‌ی انسانی در برنامه‌ریزی کلان
- ۴۰ لزوم تهیه و تقویت بانک‌های اطلاعاتی در تهیه اسناد توسعه شهرستانی (مورد: خراسان شمالی)
- ۴۲ محاسبه‌ی مقادیر حقیقی سری زمانی حساب‌های ملی و منطقه‌ای با استفاده از روش وزن-زنجیره‌ای
- ۴۴ مدیریت آمار در سازمان‌ها با رویکرد فرایندنگر
- ۴۵ نقش اطلاعات آماری در مدیریت شهری
- ۴۷ نگاهی آسیب‌شناسانه به رویکردهای آماری در اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران: ملاحظات سیاستی
- ۴۸

ابعاد و شاخص‌های ارزیابی کیفیت داده‌های ثبتی

کاوه کیانی[†]، مریم طالبی[‡]، سواره رشیدی^{*}، محمدعلی خطیبیون[‡]

[†] پژوهشکده‌ی آمار
[‡] مرکز آمار ایران
^{*} دانشگاه کردستان

چکیده: امروزه همگان به نقش داده‌ها و آمارهای باکیفیت در تصمیم‌سازی‌های مدیریتی و حاکمیتی اذعان دارند. با پیشرفت علم و تکنولوژی، تولید آمار به شیوه‌ی ثبتی اهمیت زیادی پیدا کرده و به‌عنوان یکی از منابع مهم در تولید آمار مطرح شده است. در کشور ما نیز با توجه به این‌که در بخش‌هایی از برنامه‌های ملی آمار به این موضوع اشاره شده است، کاربرد آمارهای ثبتی در برنامه‌ریزی‌های توسعه بیش از پیش اهمیت یافته است. به‌منظور اطمینان از موفقیت این برنامه‌ها و حصول نتایج مطلوب از اجرای آن‌ها، باید داده‌های ثبتی به‌طور مداوم مورد ارزیابی کیفیت قرار گرفته و در فرایند بهبود کیفیت واقع شوند. بدیهی است که گام اول در هر ارزیابی کیفیتی، شناسایی ابعاد کیفیت و تعیین شاخص‌هایی است که بر اساس آن‌ها ارزیابی این ابعاد قابل انجام باشد. هدف اصلی این مقاله شناسایی ابعاد کیفیت و تعیین شاخص‌های ارزیابی کیفیت داده‌های ثبتی است. در پایان این پژوهش پس از مشخص شدن ۱۱ بعد کیفیت داده‌های ثبتی، برای سنجش میزان کیفیت در هر یک از این ابعاد در مجموع ۲۷ شاخص شناسایی و معرفی شده است.

واژگان کلیدی: آمارهای ثبتی؛ داده‌های ثبتی؛ کیفیت داده‌های ثبتی؛ ابعاد کیفیت؛ شاخص‌های ارزیابی کیفیت.

ارزیابی شاخص‌های پایه‌ای برنامه‌ریزی مبتنی بر شواهد

محدته صفاکیش

دانشگاه علامه طباطبایی

چکیده: با توسعه‌ی جوامع بشری و رشد روزافزون جمعیت، تخصیص عادلانه‌ی منابع و حرکت در مسیر دستیابی به توسعه‌ی پایدار امری مهم در حوزه‌ی حکمرانی به‌شمار می‌آید. سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد تنها راه اتخاذ تصمیم‌های سیاست‌کلی است که با فرایند حکمرانی مردم‌سالار با مشخصه‌هایی چون شفافیت و نقدپذیری سازگاری دارد. استفاده‌ی سیستماتیک و مداوم از آمار و شواهد در حوزه‌هایی چون تشخیص مسئله، برنامه‌ریزی و انتخاب خط مشی دولت، پیش‌بینی آینده، نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های اتخاذ‌شده و ارزیابی اثر این سیاست‌ها در دستیابی به هدف‌های توسعه‌ی هزاره امری اجتناب‌ناپذیر است. بنا بر این آگاهی از میزان استفاده از آمار و شواهد در سیاست‌گذاری‌های خرد و کلان کشور و شناخت کاستی‌های احتمالی موجود در نظام اطلاع‌رسانی آماری برای بهبود پایه‌ی شواهدی مناسب برای برنامه‌ریزی در کشورهای در حال توسعه چون ایران، مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گرفته است. برای نیل به این هدف‌ها آمارگیری «ارزیابی شاخص‌های پایه‌ای برنامه‌ریزی مبتنی بر شواهد» توسط مرکز آمار ایران و پژوهشکده‌ی آمار طراحی و اجرا شده است. در این آمارگیری شاخص‌هایی چون میزان استفاده از آمار و شواهد در برنامه‌ریزی‌ها اندازه‌گیری و سطح آگاهی گروه وسیعی از کاربران آمارهای رسمی چون وزرا، معاونین، مدیران دولتی در سطح ارشد و پایین‌تر و ... به‌عنوان شاخص‌های کلان برنامه‌ریزی مبتنی بر شواهد سنجیده شده است. بررسی ویژگی‌های فردی پاسخ‌گو و رابطه‌ی آن‌ها با شاخص‌های نام‌برده به‌همراه محاسبه‌ی نماگرهای مؤثر بر کیفیت داده‌ها و اطلاعات از دیگر محورهای مورد بررسی در این آمارگیری بوده است.

واژگان کلیدی: آمار رسمی؛ برنامه‌ریزی؛ سیاست‌گذاری؛ مدیریت مبتنی بر شواهد.

ارزیابی کیفیت در آمارهای رسمی

نصرت حق‌گو

مرکز آمار ایران

چکیده: ارزیابی کیفیت یکی از روش‌های مدیریت کیفیت می‌باشد. ارزیابی کیفیت در موارد مختلفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. یکی از مواردی که نقش ارزیابی کیفیت در آن بارزتر است، ارزیابی کیفیت طرح‌های آماری است. در این مقاله ابتدا به روش‌های ارزیابی کیفیت در آمارهای رسمی پرداخته شده است. در ادامه به مقایسه‌ی ارزیابی کیفیت در «طرح نیروی کار» ایران و اتحادیه اروپا پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: ارزیابی کیفیت؛ مؤلفه‌های کیفیت؛ آمار رسمی؛ نیروی کار.

آمار و آمایش سرزمین

قدرت طاهری و پریسا بخشی

مرکز آمار ایران

چکیده: موضوع آمایش سرزمین از ابتدای مطرح شدن آن با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده است. در طول شش دهه برنامه‌ریزی در کشور سه بار انجام مطالعات آمایش سرزمین انجام گردید. این مطالعات پشتیبان قابل توجهی برای نظام برنامه‌ریزی کشور بوده‌اند. مطالعه‌ی آمایش سرزمین بعد از انقلاب اسلامی به‌طور رسمی با همت مسئولان سازمان برنامه و بودجه‌ی وقت و تشکیل دفتر برنامه‌ریزی منطقه‌ای با تهیه‌ی سند آمایش سرزمین اسلامی ایران شروع شد. اگرچه بنا به دلایل مختلف، مطالعات دور اول آمایش پس از انقلاب نتوانست از مرحله‌ی طرح پایه‌ی آمایش سرزمین فراتر رود اما با توجه به برخی از ابعاد آن، حاوی نکات مهم و کاربردی در این زمینه می‌باشند.

به‌طور کلی موضوع آمایش سرزمین در برنامه‌های (پنج‌گانه) توسعه‌ی پس از انقلاب اسلامی به نوعی مطرح شده است، در برنامه‌های اول و دوم با توجه به اوضاع کشور کم‌تر به این مهم پرداخته شده است اما در برنامه‌ی سوم توسعه به این مهم توجه بیش‌تری شده به‌طوری که فصل شانزدهم جلد دوم اسناد فرابخشی به موضوع آمایش سرزمین پرداخته است.

در این قانون موارد مهمی در رابطه با آمایش سرزمین گنجانده شده و رهنمودهایی نیز برای آمایش سرزمین مطرح شده است. این رهنمودها شامل رهنمودهای کلی مصوب هیئت وزیران و ستاد برنامه می‌باشد.

برای نخستین بار در نظام برنامه‌ریزی کشور، سیاست‌های کلی برنامه توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی در برنامه‌ی سوم تعیین و ابلاغ شده و در این راستا اصول هشتگانه‌ی آمایش سرزمین از جمله سیاست‌های ابلاغی معظم‌له در این برنامه بوده‌اند.

در برنامه‌ی چهارم توسعه نیز فصل ششم به موضوع آمایش سرزمین و توازن منطقه‌ای پرداخته و احکام فراوانی برای توزیع بهینه‌ی جمعیت و فعالیت‌ها در گستره‌ی کشور تعیین شده است. با توجه به اهمیت موضوع فصل ششم برنامه‌ی پنجم مربوط به توسعه‌ی منطقه‌ای است که در مواد فراوانی از این فصل به آمایش سرزمین پرداخته شده است.

با توجه به نقش آمایش سرزمین در نظام برنامه‌ریزی کشور، و این که این یک برنامه‌ی بلند مدت توسعه، برای ساماندهی بهینه‌ی جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی آن در پهنه‌ی سرزمین می‌باشد، تحلیل عرضه‌ی فعالیت‌های اقتصادی و تحلیل ساختار فضایی فعالیت‌ها از جمله مهم‌ترین دستاوردهای این موضوع است.

ارتباط تنگاتنگی که بین آمایش سرزمین و توسعه‌ی پایدار وجود دارد، پرداختن آمایش سرزمین به تهدیدات ناشی از مخاطرات محیطی و محیط زیستی در این رابطه قابل توجه است. به‌طور کلی با توجه به اهمیت موضوع آمایش سرزمین بسترسازی جهت دستیابی به توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از این نظر، می‌توان گفت در آمایش سرزمین بدون استفاده از شاخص‌ها و داده‌های معتبر آماری، فاقد معنا بوده از این نظر نیز جایگاه آمار و روش‌های آماری نیز در بین سایر علوم به‌خوبی پیداست.

از طرفی با استفاده از آمایش سرزمین می‌توان اسناد مورد نظر جهت دستیابی به توسعه‌ی پایدار تهیه کرد تا بتوان با استفاده‌ی بهینه از سرزمین و بهره‌برداری خردمندانانه از آن به اهداف مورد نظر دسترسی پیدا کرد.

در آمایش سرزمین آنچه از اهمیت ویژه برخوردار می‌باشد، بررسی آماری و فضایی شاخص‌هایی است که به نوعی به سرزمین و فعالیت‌های اقتصادی مرتبط می‌باشند.

از جمله این شاخص‌ها می‌توان به شاخص‌های مختلف جمعیت و تحولات آن اشاره کرد که منبع اصلی برای جمع‌آوری آن‌ها نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن می‌باشد. در این رابطه می‌توان وضعیت فرهنگی و تحلیل ساختار فضایی و فرهنگی - اجتماعی استان‌ها را برشمرد که با استفاده از نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن و دیگر طرح‌های آماری که توسط مرکز آمار ایران اجرا می‌شوند، می‌توان این موضوعات را به‌خوبی تحلیل کرد.

تحلیل‌های اقتصادی نیز در رابطه با آمایش سرزمین جایگاه قابل توجهی دارند، از جمله این تحلیل‌ها می‌توان به تحلیل ویژگی‌های اقتصادی جمعیت و تحلیل ویژگی‌های زیربنایی اشاره کرد.

واژگان کلیدی: آمایش سرزمین؛ فرایند آمایش؛ بزرگی استان.

آمار و توسعه‌ی پایدار: مطالعه‌ی شاخص عملکرد زیست‌محیطی (EPI) ایران در جهان

لطفعلی عاقلی[†] و میرعبدالله حسینی[‡]

[†] پژوهشکده‌ی اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس

[‡] مؤسسه‌ی مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

چکیده: مقاله‌ی حاضر به توسعه‌ی پایدار با محوریت عملکرد زیست‌محیطی ایران در جهان می‌پردازد. اهداف مقاله‌ی حاضر عبارت‌اند از: (۱) توسعه و ترویج کاربرد آمار در حوزه‌ی توسعه‌ی پایدار و عملکرد زیست‌محیطی در سطوح مختلف برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری؛ (۲) ارزیابی شاخص عملکرد زیست‌محیطی ایران به‌منظور سنجش سیاست‌ها و برنامه‌ها. مطالعه‌ی حاضر حکایت از جایگاه ضعیف ایران در توسعه‌ی پایدار دارد و امیدوار است فعالیت‌های تولیدی با کمک فناوری‌های نوین دوستدار محیط زیست موجب عرضه‌ی محصولات سبز و آلاینده‌ی حداقلی شود. توصیه‌ی این مقاله، تهیه و جمع‌آوری آمارهای رسمی در خصوص وضعیت محیط زیست و خسارت‌های وارد بر آن در قالب تنظیم حساب‌های ملی زیست‌محیطی از طریق همکاری تمام وزارتخانه‌ها و با هدایت و هماهنگی مرکز آمار ایران به‌عنوان نهاد حاکمیتی است چرا که حکمرانی خوب، نیازمند آمارهای شفاف و دقیق است.

واژگان کلیدی: توسعه‌ی پایدار؛ شاخص عملکرد زیست‌محیطی؛ حساب‌های زیست‌محیطی؛ ایران.

بررسی میزان استناد به آمار رسمی در مجلات علمی - پژوهشی منتخب مدیریت

میثم لطیفی

دانشگاه امام صادق علیه السلام

چکیده: از آنجا که مفهوم مدیریت گاه هم‌نهشت با تصمیم‌گیری قلمداد شده است، توجه به آمار و به‌طور خاص آمار اعلام‌شده از مراجع رسمی، نقش بسزایی در مدیریت کلان و راهبردی خواهد داشت. از طرف دیگر انتظار این است که اهمیت و ضرورت استفاده از آمار رسمی، در قامت پژوهش‌های علمی و تحقیقاتی دانشگاهیان و در قالب مقالات علمی و پژوهشی تبلور یابد که رشته‌ی مدیریت نیز از آن مستثنی نیست. در این مقاله تلاش شده است به بررسی گفتمانی استفاده از آمار و ارقام رسمی در مقالات علمی و پژوهشی منتشر شده در مجلات معتبر مدیریت که بالاترین ضریب تأثیر را نیز دارا بوده‌اند پرداخته شود. از این رو از بین مجلات نمایه‌شده در مرکز مطالعات استنادی جهان اسلام ISC، سه مجله‌ی دانش مدیریت، پژوهش‌نامه‌ی بازرگانی، و چشم‌انداز مدیریت به‌عنوان مجلات مدیریتی داخلی با بالاترین ضرایب تأثیر (۰/۲۸۶ درصد، ۰/۱۷۲ درصد و ۰/۱۴۳ درصد) انتخاب شدند. در ادامه، همه‌ی مقالات منتشرشده در این مجلات (۱۴۰۰ مقالات) مورد بررسی قرار گرفت و برای تک تک مقالات منتخب که دارای استناد به آمار رسمی هستند (۲۹۳ مقاله) سه موضوع سطح استناد، رسمیت و تنوع استناد و عمق استناد، استخراج شد. نتایج نشان‌دهنده‌ی آن است که منابع آماری مورد استفاده عمدتاً مربوط به مرکز آمار ایران و بانک مرکزی بوده و بیش‌ترین مؤلفه‌ی آماری مورد استناد تولید ناخالص ملی و میزان صادرات و واردات بوده است. همچنین بررسی انجام‌شده نشان‌دهنده‌ی آن است که محققان از آمار و اطلاعات عمدتاً در تجزیه و تحلیل مساله‌ی پژوهش خود استفاده کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان‌گر آن است که میزان مراجعه به آمار و اطلاعات رسمی در بین پژوهشگران رشته‌ی مدیریت در خور توجه نیست. همچنین موضوعات مورد توجه نیز از تنوع زیادی برخوردار نبوده است. البته نسبت استفاده از آمار در بخش تجزیه و تحلیل مقالات می‌تواند نشان‌دهنده‌ی توجه عمیق محققان به آمار و اطلاعات رسمی داخلی باشد.

واژگان کلیدی: آمار رسمی؛ پژوهش در مدیریت؛ مدیریت دولتی؛ استناد؛ فراتحلیل.

پارادایم مدیریت آمار در حکمرانی جهان مدرن

علیرضا حسین آبادی[†] و لیلا علینژاد[‡]

[†] وزارت نیرو

[‡] شرکت آب و فاضلاب استان تهران

چکیده: هدف این پژوهش مطالعه وضعیت فعالیت‌های آماری ۱۳۱ کشور جهان و نقش آن در تغییرات بنیادی در شکل و ساختار حکومت‌ها و قوانین و مقررات به وجود آمده ناشی از وجود حجم بسیار بالای داده و آمار است. پژوهشگران با تکیه بر داده‌های گردآوری شده به دنبال تحلیل وضعیت کنونی جهان و نظریه‌ی «پارادایم مدیریت آمار»، نقش و میزان تأثیرگذاری آن در ساختار حکومت‌ها هستند. جامعه‌ی آماری پژوهش، ۱۳۱ کشور مهم جهان در پایگاه اطلاع‌رسانی (وب سایت) "World Statistics Day 20-10-2010" سازمان ملل متحد و «پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان آماری» هریک از کشورهای مورد مطالعه است. روش پژوهش استفاده‌شده، توصیفی و از نوع کتابخانه‌ای است که با تعریف و شناسایی ۲۱ متغیر یا شاخص مهم و اثرگذار بر فعالیت‌های آماری حکومت‌ها و استخراج اطلاعات لازم، در صدد است تا الگوها و مدل‌های ذهنی حاکم بر فعالیت‌های آماری را کشف و تحلیل نماید. این ۲۱ متغیر عبارت‌اند از: عنوان سازمان آماری، وجود وب سایت، موقعیت در دولت، ساختار سازمانی و مالی، برنامه‌ی چندساله یا سالیانه، وظایف اصلی، تاریخ اولین سازمان آماری، مبنای حقوقی، سایر تولیدکنندگان آمار، نهادهای مشورتی آماری، گردآوری داده‌ها (آخرین سرشماری)، دسترسی به داده‌های اداری، محرمانه بودن داده‌ها، تنوع انتشار، زبان انتشار، قالب انتشار و در دسترس بودن داده‌ها برای پژوهش‌گران. براساس یافته‌های این پژوهش استیلا و نفوذ بیش‌از اندازه‌ی داده و آمار در چیدمان و ساختار نظام‌های حکومتی پس از نیمه‌ی دوم قرن بیستم، فرایند شکل‌گیری ساختار حکومت‌ها را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. تمرکز بر تدوین و ایجاد نظام‌های جامع آماری، برنامه‌ها، قوانین و موازین روش‌شناختی، دستور کارها و آیین‌نامه‌های بسیار با هدف نظام‌مند کردن، سامان‌دهی و ساخت‌مندکردن مدیریت داده‌ها و آمارهای تولیدی از سویی و ایجاد ساختارها و تشکیلات نوین و نهادهای متنوع در بدنه‌ی حکومت‌ها از سوی دیگر، شکل نوینی از مدیریت را رقم زده است. این دگردیسی معناگرایانه در ساخت نظام‌های فکری حکومت‌گران و مدیران، نیاز به الگوهای ذهنی نوین، قواعد بکارگیری داده و آمار در سطوح مختلف جامعه، مفاهیم،

باورهای تازه به آمار، نظریه‌های نوین آماری، ابزارهای اندازه‌گیری و سنجش در کاربرد آمار و چگونگی بکارگیری آن‌ها، و حراس شدید از چگونگی کنترل داده‌ها در میان مدیران ارشد کشورها و وجود نظام‌های بازرسی و کنترل کیفی تولید داده و سایر مدل‌های ذهنی دیگر در حوزه‌ی آمار موقعیت و وضعیتی را به وجود آورده است که ضرورت مدیریت و کنترل داده‌ها و آمار را ضرورتی اجتناب‌ناپذیر کرده است. این اتفاقات یا وضعیت‌ها وقتی به یک نقطه تالاقی به هم می‌رسند به صورت مشترک به دنبال یک مدل و الگوواره‌ی واحدی می‌گردند تا توانایی مدیریت آمار که در اختیار دولت‌ها و حکومت‌هاست را داشته باشد. پژوهش‌گر به این اتفاقات عنوان "پارادایم مدیریت آمار" اتلاق می‌کند که نقش بسزایی در حکمرانی جهان مدرن دارد.

واژگان کلیدی: پارادایم مدیریت؛ پارادایم مدیریت آمار؛ مدیریت آمار؛ ساختار حکومتی.

مدل سه‌بعدی هوشمندی سازمانی: راهی برای شناخت بهتر تأثیرات اطلاعات آماری بر تصمیم‌گیری‌های هوشمندانه

حمیدرضا حسن‌زاده و نصرالله حسن‌زاده

دانشگاه تهران

چکیده: امروزه در ادبیات مدیریت با واژه‌های «هوشمندی تجاری» و «هوشمندسازی» زیاد مواجه می‌شویم و کاربردهای مختلف آن را مشاهده می‌نماییم. اما چند نکته‌ی حائز اهمیت در این زمینه مطرح می‌باشد: آیا تنها بکارگیری ابزار و تجهیزات پیشرفته، یک سازمان را هوشمند می‌سازد؟ چه داده‌هایی باید وارد این سیستم‌ها شوند و چه اطلاعاتی باید از آن‌ها گرفته شوند تا بتوان گفت که سازمان هوشمند شده است؟ مدیران چه دیدگاهی به این اطلاعات دارند و چه استفاده‌هایی از آن‌ها می‌کنند و دانش بوجود آمده چه جایگاهی در تصمیم‌گیری‌هایی آن‌ها دارند؟ و ... در واقع داشتن و استفاده از زیرساخت‌های مدیریت دانش به تنهایی برای تبدیل تصمیم‌گیری سازمانی به یک فرایند دانش محور کافی نیست. پیش از خریداری، نصب و استفاده از این گونه ابزارها باید دانش، نگرش و رفتار مدیران هم متناسب با آن تغییر نماید. از این رو، در این مقاله سعی نموده‌ایم با ترکیب سطوح یادگیری سازمانی، جایگاه آمار و اطلاعات در تصمیم‌گیری‌ها، و شیوه‌ی تصمیم‌گیری مدیران مدل مفهومی سه بعدی برای دسته‌بندی سازمان‌ها بر اساس سطح هوشمندی تصمیم‌گیریشان ارائه نماییم. از این رو، در ابتدا به ماهیت هوشمندی سازمانی می‌پردازیم، سپس جایگاه یادگیری سازمانی در هوشمندی سازمان را بررسی می‌نمائیم. بعد از آن تصمیم‌گیری و کیفیت اطلاعات را مورد بررسی قرار می‌دهیم تا در پایان بتوانیم با ترکیب این دو مدل، مدل سه‌بعدی هوشمندی سازمانی را ارائه دهیم.

واژگان کلیدی: هوش؛ هوشمندی سازمانی؛ یادگیری سازمانی؛ تصمیم‌گیری؛ کیفیت اطلاعات.

مدیریت کیفیت و کارآمدی آمارهای ثبتی جمعیتی در نظام برنامه‌ریزی کشور

معصومه توده فلاح و علی اکبر محزون

سازمان ثبت احوال

چکیده: هرگونه مدیریت و برنامه‌ریزی در راستای تحقق اهداف توسعه‌ای کشور از جمله بهبود نظام سلامت و بهداشت عمومی، گسترش آموزش و رشد و توسعه اقتصادی-اجتماعی از طریق دستیابی به اطلاعات و آمار با کیفیت، قابل اعتماد، بهنگام و شفاف امکان پذیر خواهد بود. لذا وجود یک نظام ثبتی کارآمد و پویا در تولید اطلاعات آماری مورد نیاز در برنامه‌ریزی‌های کلان توسعه‌ای از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و بی‌تردید در دنیای کنونی و در مسیر پرشتاب توسعه‌ی کشورها، فقدان یا هرگونه کاستی در چنین نظامی موجب اتلاف هزینه و وقت در اثر اتکا به آمارگیری‌های مقطعی و یا نمونه‌گیری‌های موردی خواهد شد.

سازمان ثبت احوال کشور به دلیل نقش تعیین‌کننده در هویت‌بخشی به افراد جامعه از نظر حقوقی از یک سو، و برخورداری از ظرفیت‌های بالفعل قوی در تولید آمار و اطلاعات جمعیتی روزآمد و دقیق در کشور از سوی دیگر، در سال‌های اخیر توانسته است با بکارگیری فناوری‌های نوین و بهره‌گیری از ابزارهای نظارتی مطلوب در فرایند ثبت و تولید آمار وقایع حیاتی و تحولات جمعیتی، گام‌های مؤثری را در جهت تحقق اهداف نظام آماری و تأمین نیاز نظام برنامه‌ریزی کشور به آمارهای ثبتی جمعیتی بردارد. در عین حال، اهمیت مدیریت کیفیت داده‌های ثبتی وقایع حیاتی که مورد تأکید برنامه‌ی ملی آمار کشور نیز می‌باشد، و همچنین لزوم ارتقای مستمر کمی و کیفی آمارهای ثبتی جمعیتی از طریق توسعه‌ی سیستم‌های اطلاعاتی- عملیاتی در تمامی حوزه‌های کاری آمارهای ثبتی (شناسایی، ثبت، انتقال، پردازش و ارایه) ضرورتی انکارناپذیر است. لذا بررسی وضعیت گذشته، حال و چشم‌انداز پیش روی این سازمان در ابعاد گوناگون فرایند تولید و انتشار آمار و اطلاعات جمعیتی اعم از کیفیت، کمیت (پوشش) و محتوا (ثبت اقلام اطلاعاتی هر واقعه)، ایجاد ساز و کارهای لازم به منظور نظارت، ارزیابی و بهبود مستمر این فرایند را ایجاب می‌نماید.

در این مقاله با استفاده از روش مطالعه‌ی اسنادی و با هدف تبیین و ارزیابی کمی و کیفی داده‌های ثبتی وقایع حیاتی با تأکید بر رعایت اصول کلی و استانداردهای لازم‌الاجرا برای طراحی، ساخت و استقرار سیستم‌های اطلاعاتی- عملیاتی، پوشش حداکثری ثبت وقایع و رعایت استانداردها و توصیه‌های مجامع بین‌المللی در مورد اقسام اطلاعاتی اسناد هویتی، ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل در سازمان ثبت احوال کشور شناسایی و با تحلیل چالش‌های موجود در فرایند تولید داده‌های ثبتی وقایع حیاتی، راهکارهای لازم به‌منظور تعیین ساز و کار مناسب و کارا برای مدیریت کیفیت و کارآمدی آمارهای ثبتی جمعیتی بررسی خواهد شد.

واژگان کلیدی: ثبت احوال؛ داده‌های ثبتی؛ ثبت وقایع حیاتی؛ مدیریت کیفیت آمارهای ثبتی؛ ارزیابی کیفیت آمارهای ثبتی.

مدیریت و برنامه‌ریزی بر مبنای شواهد و مدارک - مفاهیم و روش‌ها

اشکان شباک

پژوهشکده‌ی آمار

چکیده: در سال‌های اخیر فشار بر روی سازمان‌ها و دستگاه‌های مختلف به ویژه دستگاه‌های عمومی یا دولتی که در بخش خدمات اجتماعی و مالی فعالیت می‌کنند، برای افزایش کارایی، بهبود وضعیت پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری بیش‌تر در انجام خدمات، افزایش یافته است. بر این اساس نیاز به برنامه‌ریزی برای اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های با کیفیت، همچنین مدارک و شواهدی که کیفیت این برنامه‌ها را نشان دهد نیز افزایش یافته است. این بدان معنی است که علاقه و خواست سازمان‌ها و ارگان‌های گوناگون برای برنامه‌ریزی و یا مدیریت بر مبنای شواهد و مدارک (Evidence-Based Management: EBM) نیز بیش‌تر شده و یا ناگزیر خواهد شد. با این وجود به نظر می‌رسد هنوز در زمینه‌ی مفاهیم، تعاریف، ابعاد روش‌ها و چگونگی کاربرد این اندیشه ابهاماتی وجود دارد. در این مقاله سعی می‌شود ضمن معرفی مفاهیم و روش‌های الگوی مدیریت بر مبنای شواهد و مدارک، چگونگی شکل‌گیری و پیشینه‌ی آن واکاوی شود. همچنین محدودیت‌های بکارگیری این الگو، مزایا و زیان‌های پیاده‌سازی آن در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی، از دیگر مطالبی هستند که در این مقاله مورد بررسی قرار خواهند گرفت. در پایان برای آشنایی بیش‌تر خوانندگان، ضمن بررسی چگونگی شناساندن و پیاده‌سازی الگوی مدیریت بر مبنای شواهد و مدارک در اجرای برنامه‌های وابسته به صندوق جمعیت سازمان ملل (UNFPA) و توصیه‌های این صندوق در این زمینه، به چند تجربه‌ی عملی در سازمان‌های ارائه‌دهنده‌ی خدمات اجتماعی در آمریکا و بریتانیا (ایرلند شمالی) اشاره خواهد شد.

واژگان کلیدی: مدیریت بر مبنای نتیجه (Result Based Management)؛ مدیریت (برنامه‌ریزی) بر مبنای شواهد و مدارک؛ مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی؛ ارزیابی و پایش؛ صندوق جمعیت سازمان ملل.

نقش آمار در مدیریت مبتنی بر شواهد

زهرة طرائیان و عباس رضایی پندری

مرکز آمار ایران

چکیده: محققان مختلف تلاش‌های زیادی برای از بین بردن شکاف بین علم و عمل انجام داده‌اند، یکی از جدیدترین مفاهیمی که با این تلاش به ادبیات مدیریت وارد شده است مدیریت مبتنی بر شواهد می‌باشد. مدیریت مبتنی بر شواهد یک رویکرد تصمیم‌گیری با وجدان، به‌طور صریح و با عقل سلیم می‌باشد که بر اساس چهار منبع اطلاعاتی، تجربه و قضاوت مدیر، اطلاعات مرتبط با موضوع، ارزیابی انتقادی بهترین شواهد در دسترس و نقطه نظرات افرادی که ممکن است از تصمیم تأثیر بگیرند، انجام می‌گیرد. وجود داده‌ها و اطلاعات دقیق، صحیح و به‌هنگام از جمله شواهدی است که برای اجرای مناسب مدیریت مبتنی بر شواهد ضروری است. یکی از ساز و کارهایی که بر اساس برنامه‌ی ملی آمار کشور برای تهیه‌ی آمار دقیق، به روز و با رویکرد علمی انجام گرفته است ایجاد و راه‌اندازی شبکه‌ی ملی آمار می‌باشد. شبکه‌ی ملی آمار به‌عنوان پایگاه اطلاعاتی آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی می‌تواند شواهد لازم برای تصمیم‌گیران سازمانی فراهم سازد. بنا بر این به‌نظر می‌رسد با برنامه‌ریزی به‌منظور ارتقای فرهنگ آماری و ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای تولید آمارهای ثبتی، گام مؤثری در راستای نهادینه کردن نقش آمار و اطلاعات در مدیریت کلان کشور برداشت.

واژگان کلیدی: مدیریت مبتنی بر شواهد؛ آمار ثبتی؛ شبکه‌ی ملی آمار.

نقش حیاتی آمار در برنامه ریزی و سیاست‌گذاری سلامت

یوسف بشیری

مرکز آمار ایران

چکیده: آمار سلامت در مراحل مختلف برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری سلامت از جمله اولویت‌بندی مشکلات و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد آمار و ارزشیابی تحقق اهداف سلامت، تعیین اثربخشی، هزینه‌ی کارایی برنامه‌های سلامت مورد استفاده قرار می‌گیرد. اولین حیطه‌ی آمار سلامت، ارزیابی وضعیت سلامت جامعه است که در آن اطلاعاتی در زمینه‌ی بیماری و مرگ، بار مشکلات سلامت و سایر شاخص‌های اپیدمیولوژیک قرار دارند. این حیطه نیازهای سلامت با قابلیت اولویت‌بندی را بیان می‌کند. حیطه‌ی دوم شاخص‌های مرتبط با تقاضا، عرضه و الگوی بهره‌مندی از خدمات است. این حیطه از جنبه‌ی تنظیم‌ساز و کارهای بازار سلامت و توسعه‌ی عدالت در سلامت از نظر بهره‌مندی از خدمات سلامت، کارایی و عملکرد واحدهای آرایه‌ی خدمات در برنامه‌ریزی اهمیت دارد. این حیطه شامل شاخص‌هایی نظیر منابع قابل تحویل برای نظام سلامت، عملکرد واحدها، میزان دسترسی، پوشش خدمات و نحوه‌ی بهره‌مندی است. هر یک از اطلاعات فوق از منابع مختلف سلامت مانند بررسی‌های خانوار، نظام‌های ثبت، وقایع حیاتی، سرشماری، ثبت خدمات، ثبت‌های اداری و مدیریتی به دست می‌آیند که کیفیت و قابل دسترسی بودن داده‌ها بر حسب کشور و نوع منبع اطلاعات متفاوت‌اند. موضوع دیگر سیاست‌های ملی و منطقه‌ای جمع‌آوری آمار می‌باشد. آمار سلامت برای برنامه‌ریزی حیطه‌های مختلفی از شاخص‌ها را شامل می‌شود که کیفیت این آمارها تابعی از وضعیت ایجاد زیرساخت‌های لازم برای جمع‌آوری داده‌ها است که این آمارها در کشور ما از روش‌های نظام ثبت جاری اطلاعات، سرشماری‌ها، مراقبت اپیدمیولوژیک از بیماری‌ها، گزارش‌های ماهانه‌ی واحدهای بهداشتی به دست می‌آیند. بدین منظور ابتدا باید شاخص‌های سلامت تعریف، اولویت‌بندی و روند آن‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد. برای اولویت‌بندی شاخص‌ها لازم است پاسخ به سؤال‌هایی از قبیل میزان اهمیت از نظر سلامت عمومی، میزان تطابق شاخص با کمیت مورد نظر، وجود راه‌کار عملی برای اندازه‌گیری، چگونگی لحاظ کردن ابعاد عدالت در سلامت را در نظر گرفت. ۱۸۰ شاخص ملی و بین‌المللی از ۳۷۴ شاخص ملی موجود حوزه‌ی سلامت توسط وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی تهیه می‌شود. منابع آمار سلامت در کشور، اطلاعات سرشماری مرکز آمار ایران، اطلاعات ثبتی

سازمان ثبت و احوال کشور، نظام جاری اطلاعات بیماری‌ها، و اطلاعات نظام مراقبت بیماری‌ها، اطلاعات طرح نظام مراقبت عوامل خطر بیماری‌های غیر واگیر، آمار نظام جاری اطلاعات برنامه‌های مختلف سلامت می‌باشد.

واژگان کلیدی: آمار سلامت؛ برنامه‌ریزی؛ عدالت در سلامت؛ شاخص.

واکاوی خط مشی گذاری در پرتو شواهد: آیا آمار شاهد مناسبی برای ارتقا صحت و دقت خط مشی ملی است؟

سید عباس ابراهیمی و حسن دانایی فر

دانشگاه تربیت مدرس

چکیده: اتکای استدلال‌های خط مشی گذاری ملی بر نظرسنجی‌های نگرشی و افکارسنجی‌ها چندان تضمین‌کننده‌ی تحقق اهداف غایی خط مشی‌های عمومی و همین‌طور ره‌آوردهای اثرگذار آن‌ها نخواهد بود. خط مشی گذاری در پرتو شواهد رویکرد جدیدی به چرخه‌ی خط مشی گذاری عمومی است که در بسیاری از کشورها بر ریل استفاده قرار گرفته است. یکی از شواهد مهم در این رویکرد آمارهای ملی است. بر این اساس آمار می‌تواند در صورت دقت و صحت در تولید و اشاعه، صحت و دقت، کیفیت و ظرفیت خط مشی‌های ملی را ارتقا دهد. هدف این مقاله واکاوی رویکرد خط مشی گذاری مبتنی بر شواهد با محوریت آمار به‌عنوان یکی از شواهد کلیدی است. پس از واکاوی رویکرد فوق، نقش آمار در خط مشی گذاری ملی تحلیل خواهد شد. در نهایت تجربیات مختلف در زمینه‌ی بکارگیری آمار در خط مشی گذاری عمومی در کشورهای مختلف بررسی می‌شود.

واژگان کلیدی: بخش عمومی؛ خط مشی گذاری؛ آمار؛ حکمرانی؛ خط مشی گذاری مبتنی بر شواهد.

ارزیابی و بهبود کیفیت یک طرح آمارگیری

سیده حبیبه میرعبدالعظیمی

استانداری گیلان

چکیده: در مراحل مختلف انجام طرح آمارگیری عوامل متعددی بر کیفیت آن تأثیرگذار است که شناسایی و سعی در ارتقا یا حفظ نقاط قوت و برطرف نمودن مشکلات و نقاط ضعف، باعث بهبود کیفیت طرح آمارگیری می‌شود. این موارد را می‌توان در مراحل مختلف و با استفاده از روش‌های گوناگون شناسایی کرد. اگر چه شناسایی نقاط قوت و ضعف موجود در قسمت‌های مختلف طرح آمارگیری بسیار مهم است، ولی کافی نیست. تحلیل موارد شناسایی شده و استفاده از روش‌های آماری، لازمی به‌بود مداوم کیفیت است. ابزارهای آماری گوناگونی در این زمینه وجود دارند که از آن جمله می‌توان به نمونه‌گیری برای پذیرش، نمودار p ، نمودار پارتو و علت و معلول اشاره نمود. در این مقاله ضمن معرفی این روش‌ها، کاربرد آن‌ها نیز در کنترل کیفیت طرح‌های آمارگیری مورد بررسی قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: حجم انباشته؛ سطح بازرسی؛ سطح کیفیت قابل قبول؛ نمودار p ؛ نمودار پارتو و علت و معلول.

آمار در خدمت مدیریت کیفیت آموزش منابع انسانی

مستوره مرادی و سهیلا پناهی

شرکت آب منطقه‌ای همدان

چکیده: امروزه شرکت‌های فعال در بسیاری از عرصه‌های رقابتی، محصولات و خدمات مشابهی را به مشتریان خود ارائه می‌کنند و از فنون مشابهی بهره می‌گیرند. مراقبت‌های کیفیتی یکی از استراتژی‌های مهم در عرصه رقابت محسوب می‌شود. بهبود روش‌های انجام کار سبب کاهش دوباره کاری‌ها، کارهای اضافی، اتلاف منابع، کاهش مخارج کنترل کیفیت و در نهایت باعث کاهش هزینه‌ی ارائه‌ی خدمت یا تولید کالا خواهد شد. بنا بر نظر یاتدمینگ، هر چه بر کیفیت افزوده شود، هزینه‌ها کاهش می‌یابند. این امر باعث یک واکنش زنجیره‌ای می‌گردد. کیفیت بهتر منجر به هزینه‌های پایین‌تر و بهره‌وری بیش‌تر می‌شود. هر شرکتی با هزینه‌های کم‌تر، می‌تواند بخشی از صرفه‌جویی‌های خود را به شکل قیمت‌های ارزان‌تر به مشتریان منتقل کند، لذا مشتریان آن شرکت از دو سو بهره‌مند می‌گردند: یکی کیفیت بهتر و دیگری قیمت ارزان‌تر. از آنجا که داده‌های آماری بنیادی‌ترین اصل برای برنامه‌ریزی بوده و برنامه‌ریزی اساسی‌ترین شاخص برای مدیریت قلمداد می‌شود، تدارک اطلاعات و پردازش آن می‌تواند مدیران را در تصمیم‌گیری یاری رساند. سه حلقه‌ی آمار و اطلاعات، برنامه‌ریزی و مدیریت از حلقه‌های توسعه به‌شمار می‌رود. منابع انسانی با ارزش‌ترین منابع هر سازمان بوده و بنا بر این مدیریت منابع انسانی نیز جایگاه ویژه‌ای در ارتقای بهره‌وری و افزایش کیفیت دارد. دانش و تخصص کارکنان بر کیفیت خدمات و کالاهای ارائه‌شده از سوی آنان تأثیرگذار است. لذا در مقاله‌ی حاضر ضمن تشریح ابعاد مدیریت کیفیت، به نقش آمار و کاربرد آن در بهبود کیفیت آموزش منابع انسانی با ارایه‌ی یک مثال پرداخته می‌شود.

واژگان کلیدی: توسعه‌ی دانش؛ مدل تعالی سازمانی؛ مدیریت کیفیت؛ مدیریت منابع انسانی؛ نتایج آماری.

آمار و آمایش سرزمین با رویکرد برنامه‌ریزی منطقه‌ای

قدرت طاهری[†]، فریده باقری[‡]، محمدرضا انصاری^{*}

[†] مرکز آمار ایران

[‡] پژوهشکده‌ی آمار

^{*} گروه آمایش برنامه‌ها سرزمین و توسعه هزاره

چکیده: برنامه‌ریزی منطقه‌ای کوششی، نظام‌یافته و منظم برای انتخاب بهترین روش‌های موجود، در راستای رسیدن به هدفی خاص در یک منطقه است. در برنامه‌ریزی منطقه‌ای تلاش در جهت شناسایی قابلیت‌های منطقه و توزیع بهینه‌ی امکانات و فعالیت‌های اقتصادی به‌صورت بهینه و کارا در سطح منطقه می‌باشد.

یکی از محورهای برنامه‌های توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بعد از انقلاب اسلامی گرایش از برنامه‌ریزی بخشی به سمت برنامه‌ریزی منطقه‌ای بوده است و هدف اصلی از این گرایش تخصیص منابع و فعالیت‌ها به نقاط جغرافیایی بر مبنای پتانسیل‌ها و ویژگی‌های خاص آن مناطق بوده است. بنا بر این هدف از طراحی و اجرای برنامه‌ریزی منطقه‌ای ایجاد تمرکز زدایی برای افزایش بهره‌وری و کارایی استان‌ها در فعالیت‌های مختلف در راستای دستیابی به توسعه می‌باشد. از طرفی با این کار انتظار می‌رود تعادل و توازن منطقه‌ای نیز گسترش یابد. توازن منطقه‌ای به دنبال نوعی عدم تمرکز در برنامه‌ریزی می‌باشد، ایجاد کمیته‌ی برنامه‌ریزی و بعد از آن شورای برنامه‌ریزی و توسعه در استان‌ها، در این راستا می‌باشند. در سال‌های برنامه‌ی چهارم توسعه، ایجاد شورای برنامه‌ریزی و توسعه و همچنین نظام درآمد و هزینه‌ی استان‌ها در راستای توجه بیش از پیش به موضوع برنامه‌ریزی‌های استانی بوده که هر استان با توجه به موقعیت جغرافیایی و پتانسیل‌های خاص خود، برنامه‌ریزی‌های مناسب را به اجرا گذارد.

با توجه به آنچه گفته شد تقسیم استان‌ها به مناطق مختلف به‌طوری‌که بتوان بین آن‌ها تمایز معنی‌دار قائل شد از اهمیت ویژه برخوردار می‌باشد. از طرفی این تقسیم‌بندی باید بر اساس یک روش علمی و با استفاده از یک ابزار معتبر انجام گیرد. به‌منظور دستیابی به این هدف در این بررسی از روش تحلیل خوشه‌ای و مجموعه‌ای از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی استفاده می‌شود. بر

اساس نتایج حاصل انتظار می‌رود استان‌ها در مناطقی قرار گیرند که بیش‌ترین تشابه از نظر شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی با هم داشته باشند.

واژگان کلیدی: برنامه‌ریزی منطقه‌ای؛ آمایش سرزمین؛ توسعه منطقه‌ای.

آمار و آمایش آموزش عالی

قدرت طاهری[†]، رضا نوروز زاده[‡] و زهره طرائیان[†]

[†] مرکز آمار ایران

[‡] وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

چکیده: امروزه دستیابی به توسعه و رفاه یکی از اهداف مهم برنامه‌ریزان و سیاستگذاران در جوامع توسعه‌نیافته می‌باشد. برای نائل شدن به این مهم، موانع متعددی وجود دارد که باید برطرف گردد. سرمایه‌گذاری در بخش آموزش جامعه به‌ویژه آموزش عالی، از راه‌های مؤثر برای رهایی از دام توسعه‌نیافتگی می‌باشد. با توجه به این که پرداختن به ابعاد مختلف آموزش عالی نیاز به اعتبارات فراوان دارد، بنا بر این آگاهی از توزیع و پراکنش آموزش عالی به‌صورتی متعادل در سطح جامعه از اهمیت لازم برخوردار است. به‌طوری که اگر این موضوع رعایت نشود، خود عدم تعادل‌ها را دامن خواهد زد.

بسیاری از کشورهای جهان نیز سعی در ایجاد ارتباط بین آموزش عالی و برنامه‌های توسعه‌ی ملی و ارتقای دانش و فناوری دارند. از این رو، سیاست‌های توسعه‌ی ملی به آموزش خصوصاً آموزش عالی ارتباط دارد. یکی از نقش‌های مهم در این زمینه، تأثیر آموزش عالی بر توسعه‌ی اقتصادی است. برخی از محققان معتقدند هر نوع آموزشی که فرد می‌بیند در وی ظرفیت و قابلیت ایجاد می‌کند که می‌تواند درآمد بیشتری را در آینده به وجود آورد.

با توجه به این موضوع، برنامه‌ریزان، سیاستگذاران خود را در جهت افزایش بهره‌وری در بخش آموزش عالی با مطرح کردن موضوع آمایش آموزش عالی قرار داده‌اند. از آنجایی که برنامه‌ریزی و سیاستگذاری علمی نیز در هر بخش شامل مراحل زیر می‌شود:

تحلیل وضع موجود، جمع‌آوری اطلاعات مربوط، تعیین وضع مطلوب بر اساس اهداف مد نظر، برنامه‌ریزی برای بهبود وضع موجود، اجرای برنامه‌ها و ارزیابی نتایج آن‌ها.

ارایه‌ی آمارهای صحیح، دقیق و به‌هنگام و معرفی شاخص‌های مناسب در این حوزه ابزارهای مفیدی در جهت برنامه‌ریزی و سیاستگذاری در بخش آمایش آموزش عالی فراهم می‌کنند. در این مقاله سعی بر ارایه‌ی شاخص‌ها و آمارهای مورد نیاز، تحلیل و توصیف آن‌ها در جهت تشخیص دقیق نیازها و توزیع مناسب دانشجویان و دیگر امکانات آموزشی برای دستیابی به اهداف فوق شده است.

واژگان کلیدی: توسعه‌یافتگی؛ آموزش عالی؛ آمایش سرزمین؛ آمایش آموزش عالی.

آمار و توسعه‌ی پایدار مطالعه و ارزیابی رقابت‌پذیری (GCI) ایران در جهان

میرعبدالله حسینی[†] و سیدعلی حسینی[‡]

[†] مؤسسه‌ی مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
[‡] دانشگاه سمنان

چکیده: مقاله‌ی حاضر به موضوع محوری توسعه‌ی پایدار با محوریت شاخص رقابت‌پذیری ایران در جهان می‌پردازد. اهداف مقاله‌ی حاضر عبارت است از: (۱) توسعه و ترویج کاربرد آمار در حوزه‌ی توسعه‌ی پایدار و رقابت‌پذیری در سطوح مختلف سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت؛ (۲) تبیین ویژگی‌های آمار مورد نیاز در ارزیابی شاخص رقابت‌پذیری ایران در جهان به‌منظور رصد نمودن کارکردها، سیاست‌ها و برنامه‌ها. برای این منظور مؤلفه‌های ۱۲ گانه و متغیرهای اثرگذار بر رقابت‌پذیری در اقتصاد ایران برای سال‌های ۲۰۱۰، ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ مورد بررسی قرار گرفته و آنگاه تحلیلی از چشم‌انداز و روندهای احتمالی آن ارایه شده است. نتایج مطالعه گویای آن است که وضعیت فعلی رقابت‌پذیری ایران در جهان مناسب ارزیابی نمی‌شود و حتی بیم آن می‌رود که چشم‌انداز آتی رقابت‌پذیری ایران در جهان رو به وخامت بگذارد. به‌منظور بهبود و اعتلای رقابت‌پذیری در ۱۲ مؤلفه و در بیش از ۴۰ عامل سیاستی بهبود دهنده‌ی رقابت‌پذیری اقتصاد ایران در جهان، اهم توصیه‌های سیاستی ارایه گردیده است.

واژه‌های کلیدی: توسعه‌ی پایدار؛ رقابت‌پذیری جهانی؛ نهادها؛ زیرساخت‌ها؛ ثبات اقتصادکلان؛ بهداشت و آموزش؛ کارآمدی بازارها (کالا-کار-مالی)؛ سطح فن‌آوری و نوآوری؛ اندازه‌ی بازار؛ کسب و کار ایران و جهان.

آینده‌نگری نقش آمار در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری

بهزاد محمودی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

چکیده: در این مقاله علاوه بر معرفی برخی از این چالش‌ها، برخی خطوط اصلی برنامه‌ریزی آینده‌نگر برای آمار معرفی می‌گردد و همچنین به گذشته، حال و آینده‌ی آمار در ایران و ارایه‌ی پیشنهاد در خصوص مواجهه با این چالش‌ها در آمار ایران پرداخته می‌شود. باید توجه داشت آینده از آن بانک‌های اطلاعاتی عظیم و مجموعه‌های بزرگ داده و اطلاعات است. همچنین سؤالات تصمیم‌سازان نیز همان سؤالات ساده‌ی گذشته نخواهد بود. اما و اطلاعات دقیق مهم‌ترین ابزار برای تصمیم‌سازان و سیاست‌گذاران جهت برنامه‌ریزی دقیق و صحیح با کم‌ترین هزینه است. اگر در قرن نوزدهم مجموعه‌های داده‌ی بزرگ برای حل مشکلات و سؤالات ساده به کار می‌رفت و یا در قرن بیستم مجموعه داده‌های کوچک برای مشکلات و سؤالات ساده کفایت می‌نمود، در قرن بیست و یکم آماردانان با مجموعه داده‌های بزرگ برای حل مشکلات و سؤالات پیچیده روبرو خواهند بود. با این اوصاف می‌توان گفت آینده‌ی علم آمار درخشان است ولی آینده‌ی آماردانان نیازمند برنامه‌ریزی جدی است. آماردانان در آینده با چالش‌هایی روبرو خواهند شد که درگیر شدن برای حل مسایل و مشکلات پیچیده‌ی پیش روی تصمیم‌سازان و سیاست‌گذاران و ایجاد سؤالات پیچیده‌تر ساز و کارهای اجتماعی و اقتصادی وضعیت زندگی مردم در آینده از جمله این چالش‌ها است.

واژگان کلیدی: آمار؛ آینده‌نگری؛ برنامه‌ریزی؛ تصمیم‌سازی؛ چالش‌های آماردانان.

بررسی رابطه بین نگرش کاربران فناوری اطلاعات با پذیرش استفاده از آن در شهرداری نجف آباد

وجیهه صافی[†] و حمید بیدرام[‡]

[†] دانشگاه علامه طباطبائی

[‡] دانشگاه اصفهان

چکیده: امروزه صرفاً با نصب نرم‌افزارها وسخت‌افزارها نمی‌توان به موفقیت پروژه‌های پیاده‌سازی در سازمان‌ها مطمئن بود. بنا بر این پذیرش آن و استفاده از آن به اندازه‌ی خود فناوری مهم می‌باشد. البته سازمان‌ها همیشه از منافع ذکر شده بهره‌مند نمی‌شوند، زیرا که به دست آوردن این منافع وابسته به استفاده‌ی مؤثر از سیستم‌های فناوری اطلاعات می‌باشد. بنا بر این شناسایی و فهم عواملی که بر پذیرش فناوری اطلاعات از سوی کاربران تأثیر می‌گذارد بسیار مهم است. پژوهش حاضر، به بررسی رابطه‌ی بین نگرش کاربران فناوری اطلاعات با پذیرش فناوری در شهرداری در چارچوب دو متغیر اصلی مدل پذیرش فناوری (TAM) یعنی سودمندی کاربرد درک شده و سادگی کاربرد درک شده می‌پردازد. این پژوهش از نوع توصیفی - پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات آن پرسشنامه بوده است که به تصادف بین ۸۰ نفر از کاربران سیستم شهرداری نجف آباد توزیع شده است. در تحلیل و استنباط آماری فرضیات از معیار ضریب همبستگی و رگرسیون خطی چندگانه و آزمون‌های آماری استفاده شده است. یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر حاکی از آن است که نگرش و سادگی کاربرد درک شده و سهولت کاربرد درک شده در پذیرش فناوری اطلاعات تأثیر به‌سزایی دارند.

واژگان کلیدی: فناوری اطلاعات؛ مدل پذیرش فناوری (TAM)؛ سادگی کاربرد درک شده؛ سهولت کاربرد درک شده.

بررسی شیوه‌های اطلاع‌رسانی آماری و سنجش رضایت کاربران آمار مرکزی ایران

مهشید دولت مدلی، زهرا حرفتی و مهرناز سلطانی

مرکز آمار ایران

چکیده: تحولات چشم‌گیر در امر تولید، ذخیره، پردازش و انتقال اطلاعات در جوامع امروز استانداردهای زندگی اجتماعی، الگوهای کار و فراغت، نظام آموزشی، فعالیت‌های اقتصادی و بازرگانی و ... را تحت تأثیر قرار داده است. بر اساس الگوی بخش آمار سازمان ملل متحد که برای بالابردن مدیریت کیفیت در تولید و انتشار اطلاعات ارایه شده است، بخش هفتم به اطلاع‌رسانی اختصاص یافته است و مراحل پنج‌گانه‌ی آن شامل بروز رسانی سیستم‌های خروجی، ایجاد محصولات اطلاع‌رسانی، مدیریت انتشار محصولات اطلاع‌رسانی، ترویج محصولات اطلاع‌رسانی و پشتیبانی از کاربران می‌باشد. بنا بر این، ماهیت تولید داده‌های آماری و فراهم آوردن بستر مناسب برای استفاده‌ی کاربران از وظایف اصلی مراکز آماری به شمار می‌رود. این پژوهش بر آن است تا ضمن پرداختن به اهمیت اطلاع‌رسانی آماری، به مطالعه‌ی شیوه‌های اطلاع‌رسانی داده‌های آماری تولیدشده توسط مرکز آمار ایران بپردازد. از دیگر اهداف این تحقیق، توصیف جامعه‌ی کاربران و مخاطبان آمار و نگرش آن‌ها نسبت به کیفیت اطلاعات آماری، سنجش میزان رضایت‌مندی از خدمات اطلاع‌رسانی می‌باشد. برای این سنجش، تعداد ۱۵۰ نفر از کاربران حضوری و ۵۰ کاربر حقوقی مرکز آمار در بازه‌ی زمانی مرداد و شهریورماه ۱۳۹۱ مورد پیمایش قرار گرفته و با تکنیک پرسش‌نامه به گردآوری داده‌ها پرداخته شده است. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته است. بر اساس یافته‌های تحقیق، کاربران آماری بر حسب جنس، رشته و مقطع تحصیلی طبقه‌بندی شده‌اند. همچنین بیش‌ترین آمار مورد درخواست کاربران و موارد استفاده‌ی آن مورد تحلیل قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: آمار؛ اطلاع‌رسانی آماری؛ کاربران آمار؛ مرکز آمار ایران.

بررسی نقش آمار در توسعه‌ی پایدار و چالش‌های فرارو

ابراهیم عباسی[†] و شهاب احمدی ماژین[‡]

[†] دانشگاه الزهراء (س)

[‡] نهاد ریاست جمهوری

چکیده: آمار و اطلاعات به‌عنوان بستر ساز و زمینه‌ساز برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری نقشی بی‌بدیل در حرکت جوامع به سوی توسعه ایفا می‌نمایند. سیاست‌گذاری‌های منطقی در کشورها بر مبنای داده‌های آماری دقیق و اصولی صورت می‌پذیرد. تحقیق حاضر با رویکردی اسنادی و بهره‌گیری از روش‌های مقایسه‌ای می‌کوشد به بررسی نقش آمار در توسعه‌ی پایدار بپردازد. ضمن این که تلاش می‌شود تا چالش‌های فراروی این امر مورد بحث و نظر قرار گیرند. نتایج تحقیق نشان از آن دارد که بهره‌گیری از آمارهای روزآمد و صحیح، نقش انکارناپذیری در تحقق توسعه‌ی پایدار در کشور بر عهده دارد. همچنین دیگر نتایج تحقیق گویای این امر است که بانک‌های اطلاعاتی و آماری دقیق می‌تواند به‌عنوان پیش‌نیاز در طرح‌های توسعه‌مدارانه قابل طرح باشد. محدودیت منابع مالی و انسانی، به روز نبودن منابع آماری، اطلاعات نادرست و مواردی از این دست عمده چالش‌های فراروی توسعه در رهیافت‌های آماری بشمار می‌روند.

واژگان کلیدی: توسعه؛ توسعه‌ی پایدار؛ رهیافت‌های آماری؛ بانک اطلاعاتی.

بررسی نقش داده‌های آماری و شاخص‌سازی مفاهیم در استقرار و تداوم توسعه‌ی پایدار

فرخ مسجدی و حیدر فتح‌زاده

استانداری آذربایجان شرقی

چکیده: شاخص‌سازی مفاهیم و جمع‌آوری آمار و اطلاعات پیرامون شاخص‌ها مهم‌ترین منبع برای سنجش مفاهیم کیفی به‌طور عام و توسعه‌ی پایدار به‌طور خاص است. توسعه‌ی پایدار به لحاظ مفهومی یک فرایندی است که نقطه‌ی انتها ندارد و همین امر باعث گردیده است که از آن به‌عنوان نظریه‌ی جدید نظریه‌ی پایداری و پارادایم پایداری یاد نمود. بنا بر این تأکید بر شاخص‌سازی و جمع‌آوری اطلاعات و تبیین این اطلاعات با بهره‌گیری از نظریات و پارادایم‌ها نشانگر اهمیت و ضرورت داده‌های آماری می‌باشد. از آنجایی که داده‌های منتشرشده توسط مراکز آماری از پشتوانه و اعتبار لازم به لحاظ روش‌شناسی برخوردار است و این اطلاعات به‌دلیل این‌که به‌طور پیوسته و در قالب سری زمانی منتشر می‌گردد، نقش مهم و ارزنده‌ای در سنجش مفاهیم توسعه‌ی پایدار دارد. به‌همین دلیل در این مقاله سعی شده است ابتدا به بررسی مفهوم توسعه‌ی پایدار پراخته و سپس ضمن نشان دادن نقش و اهمیت شاخص‌سازی در جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر به جایگاه آمار و اطلاعات تولید شده توسط مرکز آمار ایران با مؤلفه‌های توسعه‌ی پایدار پرداخته شود.

واژگان کلیدی: شاخص؛ توسعه‌ی پایدار؛ پارادایم؛ سالنامه‌ی آماری.

تحلیل نقش و جایگاه تولید آمارهای جمعیتی در تحقیق، توسعه با تأکید بر آمارهای ثبتی

محمود مشفق

مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه

چکیده: نظام آماری و اطلاعاتی به‌ویژه آمار و اطلاعات جمعیتی اهرم و ابزار اساسی حکومت خوب است. یک نظام آماری در صورتی می‌تواند در حکمرانی خوب مؤثر واقع گردد که چرخه و مسیر درست آن (تولید آمار، انتشار به موقع، تحقیق، تدوین سیاست‌گذاری، گرفتن بازخورد در امر جمع‌آوری مجدد آمارها) طی گردد. سه منبع اصلی آمارهای جمعیتی سرشماری، نمونه‌گیری و ثبت وقایع حیاتی است. ثبت وقایع حیاتی در کنار سرشماری و نمونه‌گیری جایگاه مهمی در نظام آماری همه کشورها ایفا می‌کند.

سرشماری و ثبت جمعیت در یک نظام آماری کارآمد و سیستمی باید مکمل هم باشند. ویژگی‌های یک نظام آماری ثبتی مطلوب عبارت‌اند از: جامعیت، پوشش همگی وقایع جمعیتی، پوشش مکانی مناسب، استمرار زمانی و ایجاد نظام قانونی مؤثر و کارآمد جهت ثبت وقایع است. آمارهای حیاتی (تولد، مرگ، ازدواج و طلاق) در صورت داشتن اعتبار و روایی از پرکاربردترین و اساسی‌ترین آمارهای جمعیتی در امر برنامه‌ریزی و مدیریت اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی هستند. دقت و اعتبار، پایایی، شفافیت، قابلیت ارزیابی و قیاس با سایر منابع آماری داخلی و بین‌المللی از جمله ویژگی‌های یک نظام آمار جمعیتی مطلوب است.

لذا دفتر آمارهای ثبتی جمعیتی کشور به‌عنوان یکی از متولیان اصلی جمع‌آوری داده‌های ثبتی باید تلاش نماید کمیت و کیفیت داده‌های ثبتی را ارتقاء بخشد، تولید داده‌های ثبتی با نیازهای ملی و محلی متناسب سازد. مکانیزم‌های نظارت، پایش و ارزشیابی تولید داده‌های ثبتی را فراهم نماید و خود را با سایر بخش‌های نظام آماری کشور هماهنگ و سازگار نماید.

واژگان کلیدی: حکومت خوب؛ نظام آماری؛ آمارهای ثبتی؛ سرشماری؛ وقایع.

تحلیل (SWOT) «نظام آماری کشور»

افسانه رایزی و بهاره انتظاری

مرکز آمار ایران

چکیده: در حدود ۱۰ سال از شکل‌گیری نظام آماری کشور با ساختار و اهداف فعلی می‌گذرد. اما آنچه که در این مدت قابل توجه بوده و به‌عنوان یک معضل نظر کارشناسان و مسئولان کشور را به خود جلب کرده است، عدم کارایی این نظام و تحقق اهداف آماری، به‌طور کامل می‌باشد. به نظر می‌رسد دستگاه‌های اجرایی کشور نیز با حداقل توجه به این نظام و در خارج از چارچوب‌های تعیین‌شده آن به فعالیت می‌پردازند. در این راستا مرکز آمار ایران به‌عنوان رکن اصلی نظام آماری کشور در صدد بررسی و رفع مشکلات و موانع موجود می‌باشد ولی اقدامات صورت گرفته توسط این مرکز طی ۱۰ سال گذشته مداوم و منسجم نبوده است.

هدف اصلی در این مقاله، استفاده از روش SWOT به‌عنوان یکی از پرکاربردترین روش‌های تجزیه و تحلیل بوده که به‌منظور تسهیل و تسریع در شناخت و رفع مشکلات در امور سیاست‌گذاری و مدیریت استفاده می‌شود. بدین منظور ابتدا روند موجود نظام آماری کشور معرفی شده و سپس نقاط قوت و ضعف نظام آماری فعلی از منظر کارشناسانی که طی ۱۰ سال اخیر در موضوعات مربوط از نزدیک سهیم بوده‌اند، بررسی شده و در انتها با توجه به نظرات اخذ شده از مدیران ارشد مرکز آمار ایران، پیشنهادات کارشناسی ارائه شده است.

واژگان کلیدی: نظام آماری کشور؛ کمیته‌های آمار بخشی؛ شورای عالی آمار.

جایگاه آمار در مطالعات و مدیریت توسعه‌ی روستایی

زهرا حرفتی و محمدحسن خاکباززاده

مرکز آمار ایران

چکیده: امروزه نقش و جایگاه مدیریت در تمام عرصه‌های زندگی اقتصادی و اجتماعی انسان، بیش از پیش اهمیت پیدا کرده است و مدیریت بر پایه‌ی اصول علمی و مشاهدات عینی در زمینه‌های مربوط به سازمان دادن و اداره‌ی جوامع انسانی در عرصه‌ی توسعه و رفاه صورت می‌گیرد. بنا بر این، شناخت وضع موجود که مقدمه‌ی برنامه‌ریزی برای آینده می‌باشد ضرورتی انکار ناپذیر بوده و مستلزم ابزار و دانشی مناسب برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز برای اتخاذ تصمیم‌های راهبردی می‌باشد. در این میان علم آمار در مراحل جمع‌آوری، تعبیر و تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج تعمیم‌های منطقی در مورد موضوعات مورد بررسی، اهمیت شایانی دارد. مقاله‌ی حاضر در صدد است نقش پایه‌ای آمار را در تهیه‌ی طرح هادی روستایی که به‌عنوان یکی از ابزارهای مهم مدیریت توسعه‌ی روستایی در ایران محسوب می‌شود، تشریح نماید و به روش اسنادی و کتابخانه‌ای مراحل گوناگون تدوین، تصویب، تهیه و اجرای طرح هادی روستایی را مطالعه کرده و ضرورت و اهمیت استفاده از آمار صحیح و علمی، اطلاعات مکانی و نتایج سرشماری‌ها را در این طرح مهم مورد بررسی قرار دهد. در قالب این طرح، وضعیت فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی، جمعیتی و فرهنگی کل روستا بررسی، ساماندهی و برنامه‌ریزی می‌شود. مدت زمان اعتبار یک طرح هادی از زمان تهیه تا اجرا ده سال می‌باشد و اهداف آن که هم‌راستای اهداف سند چشم‌انداز توسعه‌ی ۲۰ ساله‌ی کشور می‌باشد عبارت‌اند از: ایجاد زمینه‌ی توسعه و عمران روستاها، تأمین عادلانه‌ی امکانات از طریق ایجاد تسهیلات اجتماعی، تولیدی و رفاهی، هدایت وضعیت فیزیکی روستا، ایجاد تسهیلات لازم جهت بهبود مسکن روستائیان و خدمات زیست‌محیطی و عمومی.

واژگان کلیدی: مدیریت مبتنی بر شواهد؛ آمار؛ توسعه‌ی روستایی؛ طرح هادی روستایی.

چشم‌انداز جمعیت ایران تا افق سال ۱۴۳۰ هجری شمسی

الهام فتحی

مرکز آمار ایران

چکیده: در عصر حاضر، مسائل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در سطوح ملی و بین‌المللی با موضوع جمعیت، ارتباط مستقیمی برقرار کرده است تا آنجا که اکثر سیاست‌ها و برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی کشورها با مباحث جمعیتی پیوند تنگاتنگی پیدا کرده است. در همین راستا برای اتخاذ و انتخاب سیاست مناسب جمعیتی که هماهنگ و سازگار با برنامه‌های توسعه‌ی پایدار کشور باشد، آگاهی از حجم جمعیت، توزیع سنی و جنسی آن و نیز میزان رشد سالیانه و چگونگی تغییرات آن، از ابزارهای شناخته‌شده می‌باشند و هرچه دانش برنامه‌ریزان در ارتباط با جمعیت دقیق‌تر باشد، احتمال توفیق برنامه‌های توسعه افزایش می‌یابد. تحقیق حاضر با مدد از روش‌های علمی به بررسی دوره‌های رشد جمعیتی ایران و مرفولوژی (ریخت‌شناسی) آن پرداخته و سعی می‌نماید تا با ارایه‌ی تصویری روشن از روند رشد جمعیت کشور راهکارهای مناسبی را برای تدابیر سیاست‌های جمعیتی ارایه نماید. تحقیق حاضر پژوهشی پنهانگر و کتابخانه‌ای است. برای پیش‌بینی جمعیت کشور از روش ترکیبی با استفاده از نرم افزار people و با سه فرض باروری ثابت، باروری در سطح جایگزینی و باروری بالاتر از سطح جایگزینی استفاده شده است. نتیجه آن که با توجه به آغاز موج دوم رشد جمعیت در ایران و وقوع پدیده‌ی گستاوری جمعیت و پیش‌بینی ادامه‌ی روند آن حداقل تا سه دهه‌ی آینده، پیش‌بینی می‌شود حداقل تا دهه‌ی ۱۴۲۰ شمسی رشد جمعیت کشور به صفر نخواهد رسید. علاوه بر این از آنجایی که در این بررسی آینده‌نگری جمعیت کشور با فروض مختلف جمعیتی ارایه می‌شود، نتایج پیش‌بینی‌ها می‌تواند همچون چراغی روشن راه را برای مدیریت و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی جمعیتی در سال‌های آتی هموار سازد.

واژگان کلیدی: جمعیت؛ پیش‌بینی جمعیت؛ باروری؛ روش ترکیبی.

حساب‌های زیست محیطی و توسعه‌ی پایدار

زینب رضایی و جواد حسین‌زاده

مرکز آمار ایران

چکیده: توسعه‌ی پایدار مستلزم توجه به محیط زیست می‌باشد. لذا مطابق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران حفاظت محیط زیست، که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد و پایداری زیست محیطی مستلزم این است که پس از استفاده از منابع طبیعی، مقدار قابل توجهی از آن به‌عنوان سرمایه‌ی طبیعی دست‌نخورده باقی ماند. تجربیات اخیر نشان داده که بسیاری از بحران‌های زیست محیطی ناشی از آثار تجمعی، القایی و هم‌افزایی فعالیت‌های انسانی می‌باشد. با توجه به توضیحات ارائه‌شده، کاربرد ارزیابی راهبردی محیط زیست و تبعات مثبت و منفی سیاست‌ها، طرح‌ها، برنامه‌ها و تنظیم دیدگاه‌ها و اهداف دستیابی به پایداری در تصمیم‌سازی‌های آینده، با تبدیل و توسعه‌ی رویکردی بر مبنای ارزیابی اثرات زیست محیطی به ارزیابی راهبردی محیط زیست، تسهیل خواهد شد همچنین بررسی‌ها نشان داده که حداقل بخشی از فرایندهای تخریب محیط زیست در جهان ناشی از عدم ادغام هزینه‌های تخریب محیط زیست و ارزش‌داری‌های طبیعی در حساب‌های ملی است زیرا با منظور کردن ارزش‌های دارایی‌های طبیعی و هزینه‌های تخریب محیط زیست این دسته از ارزش‌ها برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران ملموس‌تر شده و می‌توانند تصمیمات بهتری را اتخاذ نمایند. هدف اساسی این مقاله بیان ضرورت تهیه‌ی حساب‌های اقماری زیست محیطی و اقتصادی می‌باشد لذا در این تحقیق در ابتدا به تعریف مفاهیم اساسی چون پایداری زیست محیطی و توسعه‌ی پایدار و ارتباط این دو با هم پرداخته شده و سپس اقداماتی که برای رسیدن به توسعه‌ی پایدار نیاز است بررسی شده است.

واژگان کلیدی: توسعه‌ی پایدار؛ محیط زیست؛ حساب‌های اقماری.

روش‌های آماری در مدیریت ریسک پروژه‌های مدیریتی در سازمان‌های خدماتی بزرگ

مژگان عرب‌پور[†] و مهدی شفیعی کمال‌آباد[‡]

[†] مرکز آمار ایران

[‡] اداره‌ی برق منطقه‌ی تهران بزرگ

چکیده: روش شناسایی و چگونگی تخصیص ریسک یکی از مهم‌ترین مسائل در مدیریت ریسک است. زیرا در صورت عدم توجه، به ریسک‌ها و نحوه‌ی شناسایی آن‌ها، پروژه‌ها با تأخیر و افزایش هزینه مواجه خواهند شد. متأسفانه شناسایی ریسک در پروژه‌های مدیریتی مورد توجه قرار نمی‌گیرد و بعضاً نتایج این گونه پروژه‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به همین منظور مدیران پروژه باید به‌منظور افزایش بهره‌وری و جلوگیری از تأخیر در پروژه‌ها و صدمات دیگر توجه ویژه‌ای به این موضوع داشته و در اولین قدم، اقدام به تشکیل تیم ریسک پروژه نمایند. اعضای تیم نیز با توجه به روش‌های موجود، و اتخاذ روشی مناسب با ماهیت پروژه و سازمان ریسک‌های پروژه را شناسایی نموده و در جهت کاهش آن به مدیر پروژه کمک نمایند.

به کارگیری روش‌های آماری موجود نظیر آزمون فرض‌های آماری و ... و همچنین استفاده از پرسش‌نامه‌ی مناسب و بررسی و تحلیل آماری آن، کمک شایانی در تعیین دقیق، شناسایی و همچنین ارزیابی کمی و کیفی ریسک‌های پروژه‌ها می‌کنند.

شرکت برق منطقه‌ای تهران، بهبود فرایندهای سازمانی را در قالب پروژه‌ی مدیریت و بهبود فرایندها در دستور کار خود قرار داده است. این شرکت برای انجام موفقیت‌آمیز این پروژه، در مرحله‌ی اول پروژه و در کنار سایر فعالیت‌ها، جهت مشخص نمودن عارضه‌های موجود در اجرای موفق پروژه اقدام به شناسایی و ارزیابی ریسک‌های اجرایی این پروژه به‌عنوان پروژه‌ای غیر فنی، به روش تلفیقی و به‌صورتی سیستماتیک نموده است.

شناسایی ریسک‌های پروژه با استفاده از تهیه و تحلیل آماری پرسش‌نامه و استفاده روش‌های آماری مقتضی در این راستا و علاوه بر آن تکمیل داده‌ها از طرق مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته با خبرگان صنعت برق و بررسی تجارب حاصل از پروژه‌های مشابه صورت پذیرفت و در نهایت ۲۰ مورد ریسک

در کمیته‌ی راهبری پروژه نهایی گردید. ارزیابی ریسک نیز به روشی تلفیقی و با استفاده از برگزاری جلسات آموزشی و تحلیل پرسش‌نامه‌های تهیه شده توسط نمونه‌ای از جامعه‌ی مدیران و کارشناسان (مجموعاً ۴۰ نفر) و با امتیازدهی دو مؤلفه‌ی «احتمال وقوع- میزان وجود» و «شدت وقوع- درجه‌ی اهمیت» ریسک در مقیاس لیکرت انجام گرفت. نتایج در کمیته‌ی راهبری پروژه ارایه و تصمیمات و اقدامات لازم جهت مهار ریسک‌های بارز مطرح و در مراحل بعدی پروژه ملاک عمل قرار گرفت. از نتایج قابل توجه علاوه بر دقت روش استفاده شده در شناسایی ریسک‌ها، آن بود که اطلاع‌رسانی مناسب و به موقع ریسک‌ها به ذی‌نفعان، توانسته بود تأثیر قابل توجهی را در کنترل و مهار ریسک‌های پروژه به وجود آورد.

در این مقاله، ابتدا انواع روش‌های شناسایی ریسک‌های پروژه‌ها توضیح داده شده است. سپس به چگونگی جمع‌آوری داده‌ها جهت شناسایی ریسک‌ها و تعیین آن‌ها با استفاده از روش‌های مختلف آماری پرداخته شده است و در ادامه تحلیل آماری ریسک‌های پروژه‌ی مدیریتی مدیریت و بهبود فرایندها به‌عنوان پروژه‌ی غیر فنی، با روش تلفیقی، در شرکت برق منطقه‌ای تهران پرداخته شده است و با استفاده از این روش ریسک‌های پروژه شناسایی و با تدابیر اتخاذ شده کنترل، پایش و مهار گشته‌اند.

واژگان کلیدی: آزمون فرض آماری؛ نمونه‌ی تصادفی؛ پرسش‌نامه‌ی شناسایی ریسک؛ مدیریت ریسک؛ مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته.

روش‌های آماری در تعیین حوزه‌های بهبود فرایندهای کسب و کار و شناسایی عوامل کلیدی موفقیت در سازمان‌های بزرگ مطالعه‌ی موردی: شرکت برق منطقه‌ای تهران

مژگان عرب‌پور[†] و مهدی شفیعی کمال‌آباد[‡]

[†] مرکز آمار ایران

[‡] اداره‌ی برق منطقه‌ی تهران بزرگ

چکیده: شناسایی، تجزیه و تحلیل عوامل کلیدی موفقیت یکی از رهیافت‌های اصلی مدیریت استراتژیک و دستیابی به برتری رقابتی پایدار می‌باشد. این مقاله به چگونگی شناسایی و بررسی این عوامل در شرکت برق منطقه‌ای تهران با استفاده از روش‌های آماری می‌پردازد. شناخت این عوامل به کلیه مدیران، به‌ویژه مدیران صنعت برق کمک خواهد نمود تا ضمن تمرکز بیشتر و بهتر بر نقاط کلیدی و حیاتی، استراتژی و راه‌کارهایی را انتخاب و پیاده‌سازی نمایند تا موفقیت بیشتر و پایدارتری را نصیب سازمان خود سازند.

شرکت برق منطقه‌ای تهران به‌نوان شرکتی پیشرو در صنعت برق، پروژه‌ی مدیریت و بهبود فرایندها را تعریف و در دستور کار قرار داده است. این شرکت ضمن برنامه‌ریزی و ایجاد ساختار اجرایی لازم برای انجام موفقیت‌آمیز این پروژه، به‌وسیله‌ی شناسایی، ارزیابی و تحلیل عوامل کلیدی موفقیت به تعیین حوزه‌های قابل بهبود و سپس الویت‌بندی آن‌ها با در نظر گرفتن درجه‌ی اهمیتشان و عملکرد شرکت در آن حوزه پرداخته است. در نهایت با توجه به بررسی و تحلیل آماری نتایج بدست آمده، فرایندهای منتسب به حوزه‌های قابل بهبود را شناسایی و با در نظر گرفتن اولویت به بهبود آن‌ها مبادرت ورزیده است.

این تحقیق، بر اساس مرور ادبیات و پیشینه‌ی تحقیق، به چگونگی شناسایی عوامل کلیدی موفقیت شرکت برق تهران پرداخته و در نهایت ۲۰ عامل کلیدی موفقیت را شناخته است. در این راستا با استفاده از تکنیک‌های آماری، دلفی و نظرخواهی از خبرگان دست‌اندر کار صنعت برق، تجربه‌های پیشین و همچنین مصاحبه به روش نیمه‌ساختاری، مهم‌ترین عوامل کلیدی موفقیت در شرکت برق منطقه‌ای تهران - که حایز بیش‌ترین امتیاز شده‌اند - را مشخص می‌نماید. سرانجام محققین تحلیلی از

نتایج بدست داده و پیشنهاد می‌کنند که با توجه به گذشت زمان و تغییر متغیرهای محیطی و در نتیجه تغییر احتمالی نتایج، تحقیقات مشابه مجدداً توسط شرکت‌های ذی‌ربط در دوره‌های زمانی مطالعات استراتژیک صورت پذیرد.

واژگان کلیدی: پرسش‌نامه؛ فرایندهای کسب و کار؛ عوامل کلیدی موفقیت (CSF)؛ ماتریس اهمیت-عملکرد؛ روش دلفی؛ حوزه‌های قابل بهبود.

«کیفیت» پیامد بکارگیری استانداردهای آماری

شیرین جعفری

مرکز آمار ایران

چکیده: از سال‌ها پیش رعایت استانداردهای آماری در تولید آمارهای رسمی عاملی برای استنادپذیری آمارها به شمار می‌رود، بررسی رعایت استانداردها و وجود فراداده‌ها در امر تولید داده‌ها ضروری است، بنا بر این تحلیل کیفیت و دستیابی به آن به‌عنوان یکی از جنبه‌های افزایش اعتماد و پایایی داده‌ها به لحاظ بکارگیری استانداردهای آماری قابل اهمیت و از دغدغه‌های نظام آماری هر کشوری محسوب می‌شود.

مدیران آماری زمانی با قاطعیت از اعداد و ارقام تولیدی دفاع می‌کنند که از رعایت استانداردها اطمینان داشته باشند، و در نتیجه آمارهای با کیفیت حاصل بکارگیری این اصول است. در واقع اجرای صحیح و باکیفیت کلیه فعالیت‌های آماری (طرح‌های آمارگیری و آمارهای ثبتی) بدون بکارگیری استانداردهای آماری امکان‌پذیر نیست.

در این مقاله سعی شده است ضمن معرفی جنبه‌های مختلف استانداردهای آماری در تولید آمار جنبه‌های مختلف کیفیت آمارهای رسمی نیز مورد بررسی قرار گیرد و ارتباط بین مؤلفه‌های کیفیت و استانداردهای آماری به تفصیل مورد بررسی قرار گیرد.

واژگان کلیدی: استانداردهای آماری؛ کیفیت آمارهای رسمی.

کاربرد روش‌های آمار در مدیریت شاخص توسعه‌ی انسانی در برنامه‌ریزی کلان

الهه بهزادی پور[†]، مهدی نقی‌خانی[‡]، مریم زنگنه*

[†] دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجن

[‡] پژوهشکده‌ی آمار

* مرکز آمار ایران

چکیده: توسعه‌ی انسانی از جمله مباحث مهم روز علم اقتصاد و مدیریت است که نقش بسزایی در مدیریت و تخصیص منابع دارد. در طرح‌ریزی و ارزیابی برنامه‌ریزی‌های کلان اقتصادی - اجتماعی شاخص‌های مختلفی در حوزه‌ی اقتصادی، اجتماعی، بهداشت، آموزش و ... وجود دارد که شاخص توسعه‌ی انسانی (HDI) یکی از شاخص‌هایی است که سالیانه توسط سازمان ملل متحد و با همکاری سازمان‌های برنامه‌ریزی و توسعه‌ی کشورها ارایه می‌شود. این شاخص یک معیار برای اندازه‌گیری توسعه و رفاه انسانی است که بر اساس سه بعد کلان‌دانش، بهداشت و اقتصاد محاسبه می‌شود و بر اساس آن کشورهای جهان به چهار سطح توسعه‌ی انسانی خیلی زیاد، توسعه‌ی انسانی زیاد، توسعه‌ی انسانی متوسط و توسعه‌ی انسانی کم تقسیم می‌شوند. اما همان‌طور که روند توسعه‌یافتگی در کشورهای جهان متفاوت است، در داخل کشورها نیز روند توسعه‌یافتگی به‌دلیل توزیع فضایی ناهمگن منابع و همچنین عوامل مختلف اقتصادی اجتماعی و اقلیمی یکسان نیست. لذا شناسایی و دسته‌بندی توزیع عادلانه منابع در سطح کل کشور یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های مدیران و حکمرانان دولتی می‌باشد و یکی از اهداف کلان کشور توزیع منابع میان خانوارها است. روش کنونی محاسبه‌ی شاخص توسعه‌ی انسانی استفاده از میانگین‌گیری وزنی است که نقدهایی به آن وارد شده است. در این مقاله نقدهای روش کنونی محاسبه‌ی شاخص HDI مورد بررسی قرار می‌گیرد و در ادامه با استفاده از روش آماری چند متغیره به نام تکنیک تحلیل خوشه‌ای و روش فازی استان‌های کشور را به کمک دو منبع اطلاعاتی مهم و به روز کشور طرح سرشماری نفوس و مسکن و طرح نیروی کار دسته‌بندی می‌شوند و در نتیجه یک دسته‌بندی از وضعیت توسعه‌یافتگی کشور بر اساس روش‌های آماری به‌دست می‌آید. مهم‌ترین ویژگی این روش، پویایی نسبت به متغیرهای شاخص

توسعه و ارایه‌ی دسته‌بندی مبتنی بر روش‌های آماری است که می‌تواند ابزاری مناسب برای دولتمردان و برنامه‌ریزان کلان کشور باشد.

واژگان کلیدی: مدیریت شاخص توسعه‌ی انسانی (HDI)؛ تحلیل خوش‌ها؛ منطق فازی؛ سرشماری نفوس و مسکن؛ طرح نیروی کار و طرح هزینه و درآمد.

لزوم تهیه و تقویت بانک های اطلاعاتی در تهیه اسناد توسعه شهرستانی (مورد: خراسان شمالی)

مصطفی عربی و حسن پارسی پور

استانداری خراسان شمالی

چکیده: وجود عدم تعادل های منطقه ای و ناحیه ای امروز برنامه ریزان را به این اتفاق نظر رسانده است که برنامه ریزی را در سطوح پایین تقویت کنند و این مسئله نیازمند تقویت بانک های اطلاعاتی در سطوح شهرستان و بخش می باشد. کنترل اهداف اسناد طرح های آمایش استانی و اسناد توسعه ای شهرستانی که در حال حاضر در اقصی نقاط کشور در دستور کار قرار دارد، تأکید بر به روز رسانی این قلم های اطلاعاتی در قالب بانک های اطلاعاتی را ضروری می نماید. در این راستا چگونگی تنظیم اسناد توسعه ای ۷ شهرستان استان خراسان شمالی بر اساس قلم های اطلاعاتی ۱۲۰۰ گانه ارایه می گردد. اسنادی که به منظور هدایت توسعه ای متوازن، تدوین راه کارها و راهبردهای اساسی توسعه ای استان، تدوین بسته های سرمایه گذاری استان و شهرستان ها راهنما و سرآغازی برای تحقق اهداف سند توسعه ای برنامه ای پنجم توسعه ای استان خراسان شمالی می باشد.

در تهیه ای سند توسعه ای شهرستان از مدل های برنامه ریزی استراتژیک CMS و دیوید آر. فرد استفاده شده است مهم ترین مرحله در تهیه ای سند، شناخت و تحلیل وضع موجود و استخراج محرک ها و موانع توسعه ای شهرستان می باشد که در این راستا از ۱۲۰۰ قلم اطلاعاتی در بخش های سه گانه ای امور زیربنایی، امور تولیدی و امور فرهنگی و اجتماعی را در سطح شهرستان با مصاحبه با کارشناسان و صاحب نظران شهرستان و دستگاه های اجرایی استفاده شد.

در ادامه با استفاده از این اطلاعات و اسناد بالادستی به تعیین هدف های بلند مدت شهرستان، راهبردها و جهت گیری های توسعه ای شهرستان و اقدامات کلی اولویت دار پرداخته شده است. نتایج حاصل در اسناد توسعه ای ۷ شهرستان خراسان شمالی نشان می دهد که حدود ۶۰ درصد از اقدامات کلیدی اولویت دار بین شهرستان ها مشترک بوده و ۴۰ درصد مختص شرایط خاص شهرستانی می باشد که نیازمند تقویت برنامه ریزی محلی و تقویت کمیته های برنامه ریزی شهرستان را دارد که این مسئله تأکید بر به روز رسانی قلم های اطلاعاتی و شاخص های توسعه در مقیاس شهرستانی را

دارد. این وضعیت قابلیت کنترل فرایند برنامه‌ریزی و حرکت به سمت اهداف تعریف‌شده را از طرف مسئولین و مدیران محلی فراهم خواهد آورد. چیزی که در چارچوب توسعه‌ی پایدار و کاهش عدم تعادل‌های منطقه‌ای قابل دفاع می‌باشد.

واژگان کلیدی: برنامه ریزی؛ اطلاعات؛ توسعه؛ استراتژی.

محاسبه‌ی مقادیر حقیقی سری زمانی حساب‌های ملی و منطقه‌ای با استفاده از روش وزن-زنجیره‌ای

محمدعلی فنی

استانداری فارس

چکیده: در این مطالعه روش‌های سنتی و مدرن محاسبه‌ی مقادیر حقیقی حساب‌های ملی و منطقه‌ای به صورت مستقیم و غیر مستقیم مورد بررسی قرار گرفته و ضمن معرفی روش جدید وزن-زنجیره‌ای و بیان ضرورت‌های استفاده از این روش و مقایسه‌ی آن با روش‌های سنتی سال پایه-ثابت، برای نخستین بار با ارایه‌ی ابزاری محقق ساخته، روشی نوین جهت محاسبه‌ی غیر مستقیم مقادیر حقیقی حساب‌های ملی و منطقه‌ای به صورت وزن-زنجیره‌ای ارایه شده است.

واژگان کلیدی: مقادیر حقیقی حساب‌های ملی و منطقه‌ای؛ محاسبات غیر مستقیم مقادیر حقیقی حساب‌های اقتصادی؛ روش وزن-زنجیره‌ای؛ روش پاش؛ روش لاسپیرز.

مدیریت آمار در سازمان‌ها با رویکرد فرایندنگر

علیرضا حسین‌آبادی

وزارت نیرو

چکیده: محتوای این پژوهش، تبیین و تشریح فرایند تولید داده و آمار با نگرش فرایندی است که می‌توان آن را «نگرش فرایندی به تولید آمار» نامید. در این پژوهش فرایند تولید داده و آمار به ۱۰ گام تقسیم شده است که خروجی هر گام به صورت زنجیره‌ای ارزشی، به مثابه‌ی ورودی گام بعدی است و تا آخرین گام این فعالیت، به هم‌دیگر مرتبط و جدا ناپذیر است و محصول یا کالای تولید شده بر اساس این فرایند را آمار می‌گویند. روش‌های به کارگرفته در پژوهش، پیمایشی و کتابخانه‌ای است. برای تبیین و طراحی این فرایند پرسشنامه‌ای طراحی و بین جامعه‌ی آماری یعنی ۶۴ نفر از مدیران کل مرکز آمار ایران و دفاتر آمار و اطلاعات سازمان‌ها پخش و پس از گردآوری اطلاعات، مدل فرایند ۱۰ گامی تولید داده و آمار در یک سازمان طراحی شد. همچنین برای هر یک از گام‌ها نیز به صورت مجزا مدل فرایند انجام کار طراحی و تشریح شده است. ۱۰ گام فرایند تولید داده و آمار عبارت‌اند از: نیازسنجی، شناسایی و تعاریف اقلام آماری؛ طراحی فرم‌ها و جداول اطلاعاتی؛ ثبت؛ انتقال؛ نگهداری (ذخیره‌سازی)؛ دسته‌بندی و طبقه‌بندی؛ پردازش و تجزیه و تحلیل؛ انتشار؛ بازنگری، اصلاح و ممیزی فرایندها؛ بررسی کیفی، کنترل و نظارت (نظام بازرسی) و بازنگری، اصلاح و ممیزی فرایندها. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد فرایند را می‌توان یک زنجیره‌ی ارزش دانست که هر مرحله (هر گام یا دانه‌ی زنجیر) ارزشی به مرحله‌ی قبل می‌افزاید. بنا بر این، فرایند تولید آمار عبارت است از: فعالیت‌هایی که در تمامی (یا بیش‌تر) بخش‌های سازمان برای تولید آمار انجام می‌شود و به مثابه‌ی دانه‌های یک زنجیر به هم متصل هستند که محدود به مرزهای وظیفه‌ای نیست و تمامی امکانات سازمان را در خدمت فرایند تولید برای جلب رضایت کاربران به کار می‌برد. شاید نخستین اقدام برای تغییر ساختار وظیفه‌ای به ساختار فرایندی در فعالیت‌های آماری، ایجاد نگاهی تازه در سازمان‌ها با نگرش فرایندگرایانه است. این همان دیدگاهی است که پژوهشگر در پی طرح آن است. مدیریت فرایند تولید داده و آمار نوعی مدیریت روش‌شناسی سیستمی است که درک و نگرشی نوین و مستمر در مدیریت فرایندها را به سازمان می‌دهد تا در مقابل تغییرات واکنشی مناسب نشان دهد. در این پژوهش ۱۱ مدل فرایندی برای تولید داده و آمار در یک سازمان طراحی و برای هر یک تعریف و

روندهای اجرای کار تشریح شده است. این پژوهش خلاصه‌ی کتابی از نگارنده با همین عنوان است که در دست چاپ است.

واژگان کلیدی: فرایند؛ فرایندنگر؛ مدیریت آمار؛ نظام فرایند آمار.

نقش اطلاعات آماری در مدیریت شهری

محمدحسن خاکباززاده و زهرا حرفتی

مرکز آمار ایران

چکیده: مدیریت شهری، در مفهوم کلی آن شامل طرح‌ریزی و توسعه‌ی شهرها با در نظر گرفتن احتیاجات اجتماعی و اقتصادی با توجه به حداقل رساندن مشکلات شهری و پاسخ‌گویی به نیازهای عمومی جمعیت شهری می‌باشد. به‌منظور تدوین برنامه و تعیین جهات توسعه‌ی شهر و تأمین نیازمندی‌های آن بر مبنای پیش‌بینی‌ها و اهداف توسعه‌ی شهری، طرح‌های شهری مانند طرح جامع، طرح تفصیلی، طرح هادی شهری و ... تهیه می‌شوند. طرح جامع شهری، شامل انجام بررسی‌ها، شناخت وضع موجود شهر مانند مطالعات جغرافیایی، اقلیمی، تاریخی، بررسی ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی شهر و جمع‌بندی مطالعات و ارزیابی گزارش‌ها می‌باشد. طرح تفصیلی طرحی است که بر اساس معیارها و ضوابط کلی طرح جامع، وضع دقیق و تفصیلی شبکه عبور و مرور، میزان تراکم جمعیت، تراکم در واحدهای شهری، اولویت‌های مربوط به مناطق بهسازی، حل مشکلات شهری و موقعیت کلیه عوامل مختلف شهری در آن تعیین می‌شود. این مقاله بر آن است تا ضمن تبیین ضرورت دستیابی به منابع دقیق اطلاعاتی در تهیه و اجرای طرح‌های شهری، نقش حیاتی اطلاعات آماری و چگونگی حضور علم آمار را در ترسیم سیمای کلی شهر و برنامه‌ریزی در همه‌ی ابعاد زندگی اجتماعی و اقتصادی شهری مانند اشتغال، بهداشت و درمان، مسکن، تخصیص مکان‌های آموزشی و ورزشی، مراکز فرهنگی و هنری و ... بررسی نماید و به روش اسنادی و کتابخانه‌ای به اهمیت روش‌های آماری به‌عنوان جزء تفکیک‌ناپذیر مطالعات و مدیریت شهری بپردازد.

واژگان کلیدی: مدیریت شهری؛ آمار؛ طرح جامع شهری؛ طرح تفصیلی شهری.

نگاهی آسیب‌شناسانه به رویکردهای آماری در اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران: ملاحظات سیاستی

محمد نوروزی و مسعود بنافی

دانشگاه امام صادق علیه السلام

چکیده: نقش و خدمت آمار به مطالعات سازمان و مدیریت در سطح خرد، و همچنین در تسهیل فرایند توسعه همواره مورد توجه صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران مطالعات سازمان و حکومت بوده است. فارغ از خدمت شایان توجه و انکارناپذیر آمار، مدل‌ها و فنون آماری به مدیریت و حکمرانی، گاهی غفلت از نسبت و تعامل بین این دو، به نتایجی نامناسب در سطح اجرا انجامیده است که حکایت از ناکارآمدی در پیاده‌سازی و عملیاتی کردن اسناد بالادستی کشور و همچنین حاکمیت صرف نگاه آماری به مبانی نظری این اسناد داشته است. این مقاله با رویکردی تحلیلی-انتقادی به بررسی تأثیر نگاه آماری و کمی بر تحقق اهداف اصلی اسناد بالادستی در برنامه‌های عملیاتی و معین پرداخته است. طبق نتایج این پژوهش برای مرتفع‌سازی مشکلات بیان شده باید اقداماتی گسترده صورت گیرد که برخی از این موارد عبارت‌اند از: تربیت مدیران، متخصصان و دانش‌پژوهان که در حل و تحلیل پارادوکس‌های کیفی- آماری در اسناد عالی و برنامه‌های معین و مقام اجرا توانایی کافی داشته باشند، تأسیس نهادی برای رصدگری و پایش شاخص‌های ملی مبتنی بر داده‌های آماری مناسب و محوریت آن در سطح ملی و بین دستگاه‌های دولتی و خصوصی، عملیاتی‌سازی مناسب شاخص‌های آماری به‌منظور جلوگیری از تناقض‌های سیاستی و اجرایی، هم‌زمانی و هم‌زمانی در اجرا و عمق‌بخشی به شاخص‌های آماری.

واژگان کلیدی: اسناد بالادستی؛ برنامه‌ی عملیاتی؛ شاخص‌های آماری؛ آمار؛ سیاست‌گذاری.